

Szuper Károly színész,
vándorszínész-társaság
igazgatójának élete, ősei dióhéjban

Szuper Károly

Összeállította
Kéry László András és Halbritter Ernő
Basel - Győr
2019.

Az ősök nyomában

E mini-monográfiának nem az a célja, hogy Szuper Károly színészi tehetségét jubilálja, vagy színigazgatói befolyását a XIX. század magyarországi színház-életre bizonygassa. Erre a szerkesztőnek nincsenek adatai. Sajnos még a híres Szuper féle Naplót se volt alkalma tanulmányozni. Annál inkább vannak adatai Szuper Károly őseiről, vagy akár legfelsőbb érzékvilágáról, családi viszonyairól.

A lutheránus Supper család valószínű a 17. század végén, vagy a 18. század elején jött Bajorországból Magyarországra. Itt, nem csak Erdélyben (Tordai Országgyűlés 1557 június 1.) hanem a császári Magyarországon is sokkal nagyobb volt a vallásszabadság, mint Ausztriában, vagy a «katolikus» Römische Kaiser deutscher Nation országaiban, mint Bajorországban.

A locsmándi tanító - Heinz Ritter - mesélte, hogy még a XX század elején is jöttek át Ausztriából személyek, akiknek a válás ott nem volt lehetséges, de itt vagy névleges örökbefogadással, vagy egyéb legális, de nem éppen etikai akciókkal tudtak a családi változásokat elintézni.

A Prága melletti (Weissen Berg= Fehér hegyi, 1620. november 8.) csata után, ahol a katolikus császári csapatok megverték a protestáns hadakat, nem volt tovább biztos a protestánsok élete Bajorországban. Ismert lehetett Magdeburg ostroma, (1631. május 20.) s megszállása, ahol Tilly császári generális úgynevezett keresztény csapatai rettentő pusztulást, rablást, nők megbecstelenítését követték el, nem egyszer a város főterén, a férjük láttára!

Ez időtájtban jöhettek a protestáns Supperok, mint sok más lutheránus család Magyarországra («német hugenották»).

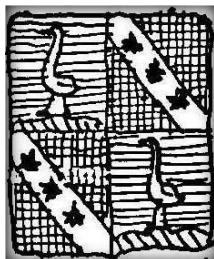
A Supper név eredete nem egyértelmű. Regensburgban, ahol most is élhetnek Supper nevű családok, lehettek a középkori vásárokon árusok, akik levest árultak. Leves németül «Suppe», ha egy család éveken keresztül ezzel foglalkozott, rajta maradhatott a «Supper» név.

Magyarországon a legrégebbi nyomok Oberloisdorfba vezetnek, (ma Burgenland, erőszakkal magyarosítva «Felsőlászló»), ahol egy Adam élt egy p-vel. Tehát «Super». Oberloisdorf s környéke az Esterházyak birodalmába tartozott, a lakosok halálakor bizonyos, lehetne mai szóval mondani «árvaszéki» megbízottak mentek ki a halottasházba, s felvették nem csak a hátra maradt személyeket, de természetesen a vagyoni hagyatékot is. Ezekben az írásokban általában «Super» név szerepelt.

Egy másik magyarázat a locsmándi (Lutzmannsburg) kovács céh feljegyzéseiből származik. Idézet: «1719-ben felvették a céhbe egy «Suber Matthias-t». Ez az írásmód többször előfordul: Dobias Suber inas; és Johannes Suber inas.

«Suber» több német területen a birodalmi «sauber» =tiszta szó dialekt változata.

Ezt megcáfolja az a tény, hogy a német városok polgárai a nemesek példájára (Svájcban is) saját maguk szerkesztettek, vagy rajzoltattak családi címereket, így a Supperok is. E címert viszont egyértelműen, mint a «Supper» címer ismerték.

1. Supper polgári címer Regensburgból, Siebmacher címer-gyűjteményből

Nyugat-magyarországra két Supper Clan érkezhetett. Az egyik kőműves-mesterekből állt.

«Supper (Suber, Super) Mihaelt még 1672-ben mesterlegénynek hívják, 1675-ben felveszik a kőműves céhbe.....».

Supper Michaelt hasonló nevű apja 1688-ban felveszi inasnak, aki később már 1697-ben mesterként szerepel.

A Supper kőműves család az Esterházyak Lockenhaus = Léka váránál szerepel, mint fő «vállalkozó».

Supper (Suber, Super) Michael wird 1672 als Zechgeselle genannt, 1675 als Meister in die Zunft aufgenommen. 1688 dingt er seinen Sohn Michael als Lehrjungen auf. Bürge ist er 1678 für den Lehrjungen Urban Rigler (bei M. Georg Deimel), 1679 für Samuel Schädan (bei M. Hans Schädan), 1681 für Hans Angermaur (bei M. Matthias Bum), 1684 für Matthias Deimel (bei M. Georg Deimel), 1686 für Gregor Gager (bei M. Georg Deimel), 1689 für Stefan Schadan (bei M. Georg Schlegl). 1692 vergleicht er sich mit Meister Hans Schadan: Er bezahlt diesem 10 fl.*

Supper Michael wird 1688 von seinem gleichnamigen Vater als Maurerlehrling aufgedungen. Vor 1697 ist er bereits Meister und fungiert als solcher als Bürge bei der Aufnahme von Lehrjungen: 1697 für Bardl Steckleitner (bei M. Andre Puecher), 1699 für Hans Pockh (bei M. Mathias Deimel), 1702 für Thoma Kalchbrenner (bei M. G. Deimel), 1703 für Mert Wally (bei M. G. Deimel). 1711 spricht er seinen eigenen Sohn Mert frei und nimmt zugleich seinen zweiten Sohn in die Lehre. Ein bereits 1703 ins Gesellenregister aufgenommener Hans Supper dürfte sein jüngerer Bruder gewesen sein.

Die Maurerdynastie Supper
Michael 1675–1692

Michael 1697–1711 Hans 1703
Mert 1711 N.N. 1711

2. Supper kőműves-dinasztia

3. Lockenhaus = Léka vára

A másik Supper család patkolókovács volt.

„Kutatásaim során valami még eszembe jutott. Heinz Ritter úr, locsmándi tanító birtokában van a locsmándi patkolókovácsok céhkönyve, ami 1625-ben kezdődik, s kb. a 19. századig volt vezetve. Ebben táltam pár adatot a Supper családról, amit szeretnék önnek közölni” - így Dr. Prickler:

Supper Matthiast, aki Oberloisdorfban született, 1719-ben felvették a kovács-céhbe. 1735-ben Matthias „Suber“-t „voder“-nek, Zunftvater-nek, azaz céhatyának nevezik. Ez nem egyenlő a „Céhmesterrel“, akit 2 évre választanak, hanem egy „szállásmesternek“ megfelelő, aki a legényeket felveszi mindaddig, amíg egy mester őket át nem veszi. 1740-ben Matthias felvesz egy Hans Subert (valószínű saját fiát) 3 éves inasságra. 1745-ben saját fiát, Tóbiást, 1753-ban újra egy saját fiát, Johannest, amiből arra lehet következtetni, hogy az első Hans valószínű meghalt. Az is lehet, hogy az első Hans egy rokon fiú lehetett.

A második Johannest, aki 1753-ban kezdte az inasságot, 1758-ban már felvették a locsmándi kovács-céhbe. 1766-ban e Johannes már, mint Lehrmeister= oktatómester vesz fel egy Fleischacker Hanns nevű tanoncot.

Mindezeket az adatok a Locsmándról (Lutzmannsburg) származott Dr. Harald Prickler (*1934. †2018.) történésztől származnak, (levél 2006-ból), aki egész életet a kismartoni (Eisenstadt) katolikus püspökség levéltárában töltötte, ahol az evangélikus (lutheránus) anyakönyveket is őrzik.

Dr. Prickler úr szerint Supper Adam leszármazottjai:

Supper Adam leszármazottaira újra bevezetem a sorszámozást:

1. Adam *Oberloisdorf (Felsőlászló) 1613., neje ismeretlen

1.1. Jakob *1633. †1693. 11. 21., neje ismeretlen.

1.1.1. **Matthias *1686. †1728. Oberloisdorf**

1.1.1.1. Catharina *1686. 01. 25.

1.1.1.2. Magdalena *1689. 02. 18.

1.1.1.3. Johannes *1691. 10. 21.

1.1.1.4. **Matthias *1695. 02. 10.
& Zampo Susanna**

1.1.1.4.1. Susanna *1720. 10. 12.

1.1.1.4.2. Elisabeth *1722. 07. 11.

1.1.1.4.3. Matthias *1724. 08. 03.

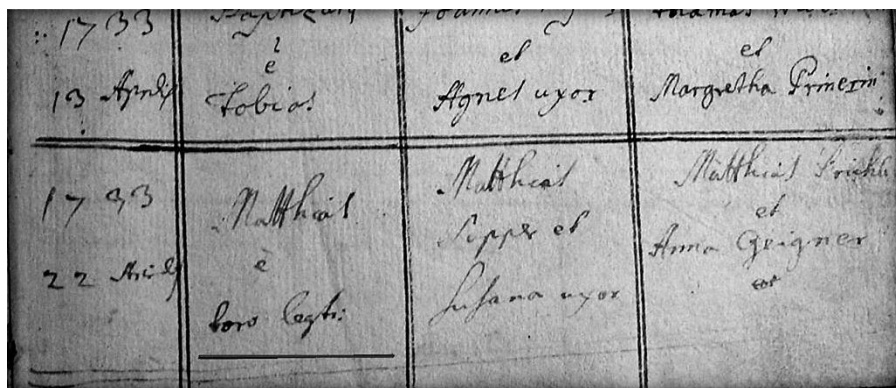
1.1.1.4.4. Sophie *1725. 03. 20.

1.1.1.4.5. Matthias *1726. 03. 03.

1.1.1.4.6. Tobias *1729. 01. 29.

1.1.1.4.7. Matthias *1733. 04. 22.

Matthias anyakönyvi bejegyzésénél érdekes, hogy keresztszülőként Prickler Úr egyik őse szerepel.

4. Supper Matthias anyakönyvi bejegyzése

- 1.1.1.4.8. *Paul* *1734. 02. 05.
1.1.1.4.9. *Johann* *1736. 02. 24.
 & *Rohrer Mária* *1739. 02. 02. & 1758. 02. 19.

Johann és Mária Locsmádon született, élve maradt gyermekei:

- 1.1.1.4.9.1. *Elisabeth* *1760. 02. 18.
 & *Mihalovits Gábor*

1.1.1.4.9.2. *Johann* *1761. 12. 02.
 & *Kalmár Judit*
 & özv. *Búza Pálné Pásit Zsuzsanna*

1.1.1.4.9.3. *Theresia* *1762. 07. 06.
 Spühler Heinrich

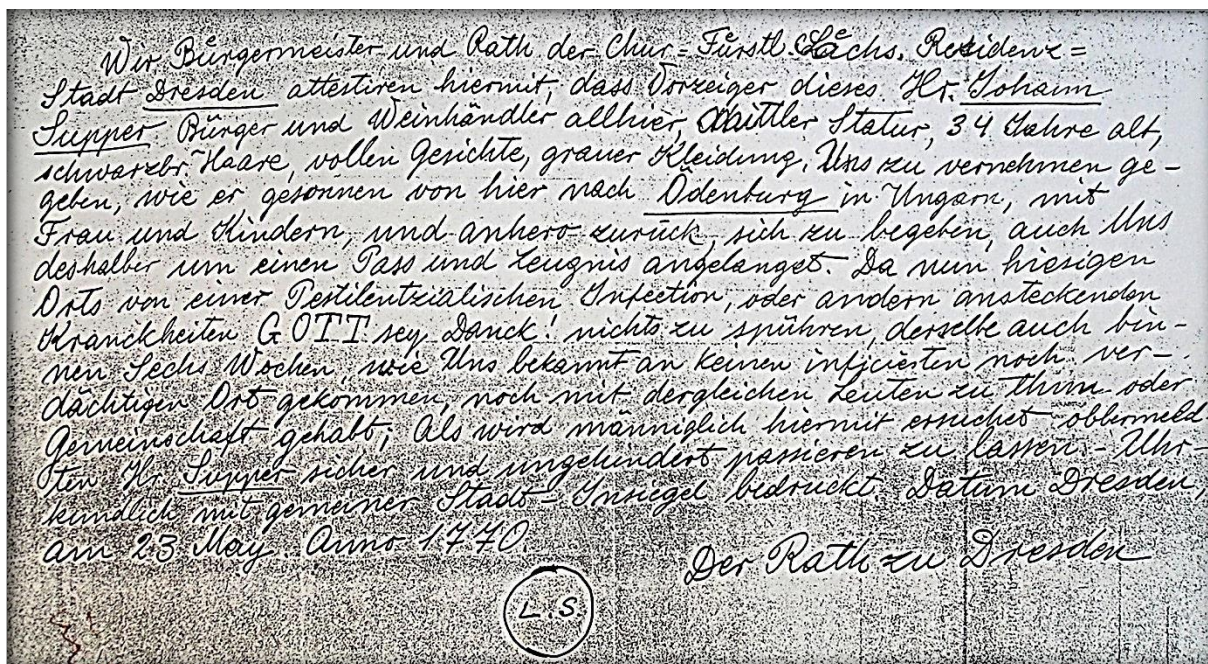
Mi csak Matthias gyerekeivel, illetőleg csak Johann Supper és Maria Rohrerrel foglalkozunk, mivel ők a Magyarországon kutatott Supperok ősei, azonkívül az ő családtörténetük rendkívül érdekes.

Mivel a szerző családjában az a monda járta, hogy Kiskunhalason is vannak Supperok, a szerző 1985 körül Halasra utazott. Mivel lutheránus templom Halason nem létezett, a református parókián kezdett kutatni. A barátságos nagytiszteletű úr megkérdezte ki után kutat, s ajánlotta, hogy keresse fel Nagy Szeder István urat, aki Halasról mindent tud!

5. Nagy Szeder István (*1907 - †1994) a halasi építészmérnök, politikus, családkutató Pista bácsi rendkívül barátságosan fogadott, s kérdezte, milyen család után kutatok....ja Szuper...kis keresés után egy nagy dossziéval tért vissza, ami tele

volt a levéltárból származó a Nemesi Tanács Supperokra vonatkozó protokoll-másolataival. Az ő iratai közt volt egy kézzel írt másolat német nyelven. Pista bácsi kérdezte, mi ez, mert ő nem tud németül!

6. Az 1770-beli, drezdai menlevél halasi kézmásolata

A drezdai menlevél magyar fordítása:

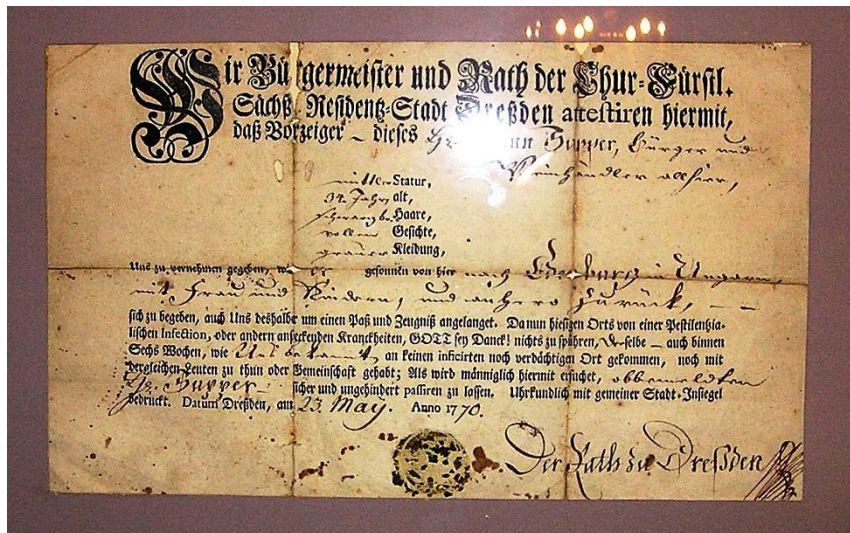
„Mi, a szász választófejedelmi főváros Dreza polgármestere és tanácsosa igazoljuk, hogy a felmutató Supper János úr Dreza polgára és borkereskedője, közepes alkattú, 34 éves feketebarna hajú, szürke öltözetű, nekünk tudtul adni óhajtott, hogy ő asszonnyal és gyerekekkel Sopronba, Magyarországra s onnan visszautazni szándékozik, hozzánk ezért egy útlevelért és bizonyítványért járult.

Mivel mi itten semmiféle pestilentiát vagy infectiót nem ismerünk, vagy más fertőző betegségeket - Istennek legyen hála!- s az azonos személy tudomásunk szerint hat héten belül ilyen helyen nem járt, s hasonló személyekkel nem érintkezett. Ezek szerint kérelmünket fejezzük ki, hogy fent írt Supper úr biztosan és akadálytalanul közlekedni engedjék!

Igazolásul a város pecsétjével ellátva.

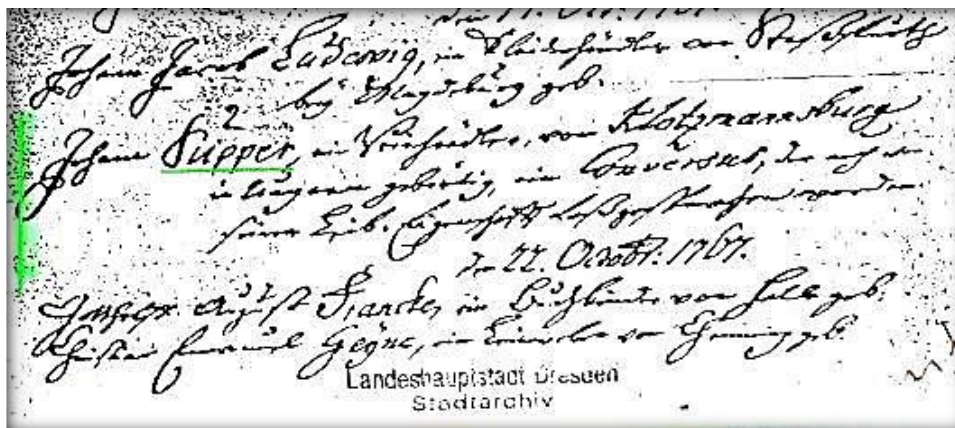
Dresda anno domini 1770. május 23. Dreza tanácsa aug. conf.”

Az eredeti dokumentum, mint később kiderült Schubert Éva tulajdonában van (aki ugyancsak Szuper leszármazott) szépen bekeretezve.

7. Eredeti dokumentum

E dokumentum látszólag azt bizonyította, hogy a Supperok Drezdából származnak. 1990-ben a szerkesztő elutazott Drezdába, s az ottani levéltárban, ahol azokat az adatokat jegyezték, ki mikor kapta meg a drezdai polgárságot? E könyvben következő bejegyzés van:

8. Drezdai polgárjog bejegyzése 1767 október 17.

Supper János, egy borkereskedő Magyarországból, Klutzmannsburgból (sic!) származó, egy Conversus (= nem szabad ember!?!), aki kötelezettségeiből is feloldatott.

E leirat szerint tehát a Supperokat újra Magyarországon kell keresni. De hol lehet vajon «Klutzmannsburg»?

Hiszen a Habsburg uralom alatt minden magyar helységnek megvolt a német pendentja is! Egy unokatestvér, Szövényi Zsolt, aki Kőszegről származott jött

segítségére, és ajánlotta, hogy nem-e «Lutzmannsburgról» van e szó, mely falu Kőszegtől közel a burgenlandi oldalon található.

Így jutottunk el a mai Burgenlandba, Locsmándra. (Klutzmannsburg = Lutzmannsburg) Illetőleg vissza a menlevélhez, mely szerint Supper Joan-János Sopronba akart menni. Itt van egy ismeretlen időszakasz,

(1767. október – 1775. április) mert a következő adatok már Halas városából származnak, de lehetséges, hogy Joan már régebben Halasra érkezett.

Mielőtt megmagyaráznánk, vajon miért is ment Supper János Locsmánd helyett Halasra, hozzuk emlékezetbe Kiskunhalas történetét.

A magyar Alföld 1526-tól 1696-ig török uralom alatt állt. Az ős jász, kun lakosság egy része megmaradt, másrészt elhurcoltak őket rabszolgáknak. A falvak elpusztultak. A török kiverése után a régi lakossághoz új telepések jöttek. Sokan Erdélyből, Partiumból, császári ukázra Németországból, a felvidékről. A Bécsi udvari kincstár a háborúk után üres lett. 1702-ben I. Lipót császár kvázi elzálogosította, eladta Jászságot, Kunságot, s Kiskunságot 500 ezer rajnai forintért a német Lovagrendnek. A jászok, kunok egyúttal elvesztették ősi kiváltságaikat, jobbágyok lettek. Ezután a lakosság óriási erőfeszítéssel összegyűjtött 500 ezer rajnai forintot, és «kiváltotta» hazáját a Német lovagrend birtokából. Ezt Mária Terézia királynő tudomásával tette, s ennek igazolása a «redemptio» nevű hivatalos okmány.

Redemptio Kiskunhalason 1745

”Mi Lipót stb. rendeljük emlékezetül stb., hogy Mi Főtisztelendő és Fenséges Ferenc Lajos Herceg Úr, a Boldogságos Szűz Máriáról nevezett jeruzsálemi vitézlő német rend poroszországi főkormányzójának, Németországban, Olaszországban és a tengerentúli részekben ugyanezen rend nagymesterének és legkedvesebb vérséges rokonunknak felséges udvarunknál időző követe és teljhatalmú megbízottja tisztelendő és nagyságos Eisenheimbi Heüisleim Martisilius, az előbb megnevezett rend lovagja által közvetített alázatos kérelmére a dolognak huzamos és kölcsönös megfontolása és vitatása után, végre az úgy szóval, mint írásban beadott javaslat után bekövetkezett megegyezéssel, bizonyos 500.000 rénes forintnyi pénzösszegért és azért, a jól említett nagymesternek és lovagrendjének bizonyos, az elébb említett magyarországi örökös királyságunk megyéiben, tudniillik Hevesben és külső Szolnokban, a Duna és Tisza folyók között, és a körülöttük elfekvő úgynevezett Nagy- és Kiskunsági, nem kevésbé a jászok, vagy filiszteusok kerületeit, a hiteles alakban kiadott összeírás szerinti, az alább részletesen megnevezendő tartozandóságaikkal, ugyanis városaikkal, úgy lakott, mint elhagyott falvaikkal, vagy pusztáikkal tulajdonul adjuk.”

Ez a rendelet eltörölte a jászok és kunok örökös kiváltságait és jobbágysorba süllyesztette őket. A sérelem miatt a jászok és kunok a Rákóczi-szabadságharcelkes támogatói voltak. Mivel a Német Lovagrend nem tudta érvényesíteni vásárolt jogait,

1731-ben (más források szerint 1730 illetve 1735) eladta jogát a Pesti Invalidus Rendháznak. A Német Lovagrend nem törekedett a belső igazgatási rendszer megváltoztatására, de a Pesti Invalidus Rendház megkísérelte bevezetni a földesúri szolgáltatásokat. Mária Terézia az országos tiltakozásnak engedve 1745-ben beleegyezett a redemptioba, az önmegváltásba.

A kerületben mozgalom alakult a jogok visszaszerzésére. Több éves gyűjtésből és kölcsönökből sikerült összeszedni a közben 575 900 forintra nőtt összeget, amely egyes források szerint az akkori Magyarország költségvetésével összemérhető nagyságú volt. Ezen összegben felül vállalták 1000 lovas felszerelését, az általános hadfelkelést, valamint a nádor és más tisztviselők fizetésének megadását.

1745. május 6-án Mária Terézia aláírta redemptioról szóló diplomát, amely visszaállította a szabad jászok és kunok örökös kiváltságait, azaz a szabad tisztviselő- és lelkészválasztást, a pallosjogot, a révtől, vámontól és a földesúri szolgáltatásoktól való mentességet.

A jászok-kunok a redemptio során kivételt tettek, mert lehetővé tették, hogy több, pénzzel rendelkező, betelepülő vagyonos polgár is részt vegyen a redemptioban.

A betelepülők eredetileg nem voltak jászok kunok. Akik részt vettek a megváltás összegének összegyűjtésében, „redemptusok”, akik pedig nem tudtak részt venni benne, „irredemptusok” lettek.

A redemptio megváltoztatta a községi földtulajdonok korábban egyenlő elosztási arányát, mert azt, a redemptusok között, az általuk megváltott összeg nagyságának arányában osztották el. A redemptusok minden közösségi jószágból (például legelők) részesültek, míg az irredemptusok csak a ház körüli veteményföldekből. Végül voltak a „zsellérek”, későbbi betelepülők, akik még közmunkákkal is tartoztak a közösségnek. ^ A redemptusok tudatosan ápták kun-jász származástudatukat, amiben komoly szerepe volt az iskoláknak és a helyi értelmiségnek. ^ A földmegváltás az 1760-1770 közötti időszakban lezárult, tisztázódtak a tulajdonviszonyok. A földnek magántulajdonban való megjelenésével komoly gazdasági fejlődés és erőteljes társadalmi rétegződés indult meg.

Ez nagy fellendülést okozhatott e vidéknek. Talán Super Johannes is e hírről halott valahol, Sopronban vagy Locsmándon, esetleg még Drezdában. Tudjuk a halasi levéltárban őrzött feljelentési okmányokból, hogy János senior és János junior egy drezdai újságot idéz, mely arról beszél, hogy « nincs isten etc».

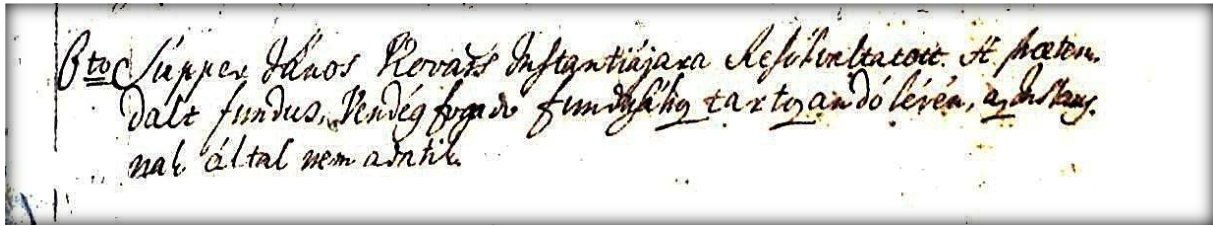
Tehát János aki talán Drezdában mint borkereskedő és patkolókovács jó módra tehetett szert, feleségével a locsmándi Rohrer Mariával, és három gyerekével Erzsébettel (*Locsmánd 1760. 02.18.), János juniorral (*Locsmánd 1761. 12. 02.), és Teréziával (* Locsmánd 1772. 07. 06.) Halasra érkezett.

Halason a «Nemes Tanács» szinte mint egy parlament minden héten összeült, s minden problémát megtárgyalt, s azt dokumentálta is.

A Nemes Tanács protokolljait a jegyzők rendkívül szép magyarsággal, s gyönyörű kézírással készítették, bíró uram és szenátorok segítségével. Ez egy

családkutatónak szinte megkönnyebbülés volt a másik magyarországi magyar, vagy «o» németszövegű bejegyzések után.

A protokollokban 1775. április 18-án a következő bejegyzést találjuk:

9. Az első Supper bejegyzés: Supper János ingatlant nem vehet, 1775. április 18.

Super János kovács instanciájára resolváltatott a fundus vendégfogadó nem engedélyeztetik (I.)

Instancia = ház udvarral

Resolvo = felmenteni

Nem sokkal később Super János már halasi polgár lett, így házat vehetett:

1775. máj. 12. a nemesi tanács által koncivilitásra felvetett Szuper János kovács megvette ifj. Végei Mihály és anyja özv. Végei György házat és fundusát 100 forintért

(I.) jegyzet: egész Halas 50 900 Forintba került, egész Jászkunság 500 000 Forintba - adat Nagy Szeder István Úrtól.

A következő évtizedekben itt már « magyarosított » Szuper család rendkívül sokszor szerepel a protokollokban, születések, feljelentések, pereskedések, temetések, új házasságok, végrendeletek.

Halason nem volt lutheránus egyház. Valószínű a Nemes Tanács kötelezte Jánost, lutheranus adatait a katolikus plébánián bejegyeztetni. Az első református bejegyzések ugyan már 1760-ból származnak, annak dacára, hogy a Mária Terézia alatt épített református templom csak 1770-ben készült el.

János utolsó fia Rohrer Máriával Adam Samuel volt, aki * Halason van bejegyezve 1776. 12. 25-ben a katolikus anyakönyvekben.

<u>December</u>					
10 ^o	Stephanus	Franciscus János	Stephan: Benedek	Id	idem
		Anna Balog	Elfab Vintze		
16 ^o	Rosalia	Ioannes Dinter	Paulus Magyar	Id	idem
		Maria Dudas	Rosalia Molnar		
25 ^o	Adamus Samuel	Ioan: Chaz	Paulus Rado	Id	idem
		gao Gaj Maria	Indricha Thunze		
<u>Annu 1777 Ianuarius</u>				39	

10. Matrikel, Adam Samuel (*1776. 12. 25.) ex plébánia

Adam Samuel előtt Jánosnak és Máriának két Adam nevű fia csecsemőként meghalt. Az «átkot» vélhetően azzal akartak kikerülni, hogy a harmadik fiút Adam Samuelnek keresztelték. Talán ez is bizonyíték arra, hogy a legrégibb ős neve úgyszintén Adam lehetett. Hiszen még az «újkorban» is gyakran ismétlődtek a családokban a keresztnévek..

Adam Samuel úgyszintén patkoló-kovács lett. 1800. október 20-án önkéntesen jelentkezik a «nemes Palatinus regimentnél» svadronos kovácsnak (németül Fahnschmidt). Két év múlva ismeretlen módon sikerül neki Modorban (Felvidék) leszerelni, és egy gazdag özvegyasszonyt feleségül venni. Kapcsolatot a halasi famíliával a távolság dacára is tarthatta, mert például második házasságából született Samuel fia (*1832. 01. 03.) keresztapjául József öccsét választotta. («Supper József szenátor, s neje Mária Papry=Paprika, Halas Kumániából”).

Samuel nyugat-magyarországi utódjai ismerték a halasi rokoni kapcsolatokat. A háború előtt gyakran nyaralt Szuper Böske lányával, Schubert Évával, Szupper Istvánnal Bakonyszentlászlón. A halasról származó Bíró család, felesége Szupper Franciska, nagyon jó kapcsolatban volt az akkor már Pestre került Szuperokkal. Szuper Géza (* 1879. 09. 15.) a háborúban menekültként Győrben a rokonoknál töltött hosszabb időt. E mellékútról térjünk vissza Halasra.

Rohrer Maria (* 1739. 02. 02. Locsmánd) meghalt Halason 1781. január 4-én 42 éves korában.

János már 1781. július 20-án újra megnősül, elveszi feleségül a halasi (?) Czvierin Sofiat. Tanú Czveber János, testvér? Vajon az írásmód csak a német férfi és női variáns miatt különböző? Czvier német név, Czvierin női változat.

Jánosnak Zsófiával még 7 gyermeke születik:

Tóbiás *1782. 08. 13.

Rozália *1783. 10. 28.

Joseph * +1784.

Joseph *1785. 02. 13.

Stephan *1787. 03. 06.

Therézia *1788. 02.

Michael *1789. 12. 20.

Czvier Zsófia Anna 1805. 08. 04-én 55 éves korában meghal Halason.

János további életéről csak egy modori bejegyzésről vannak adataink:

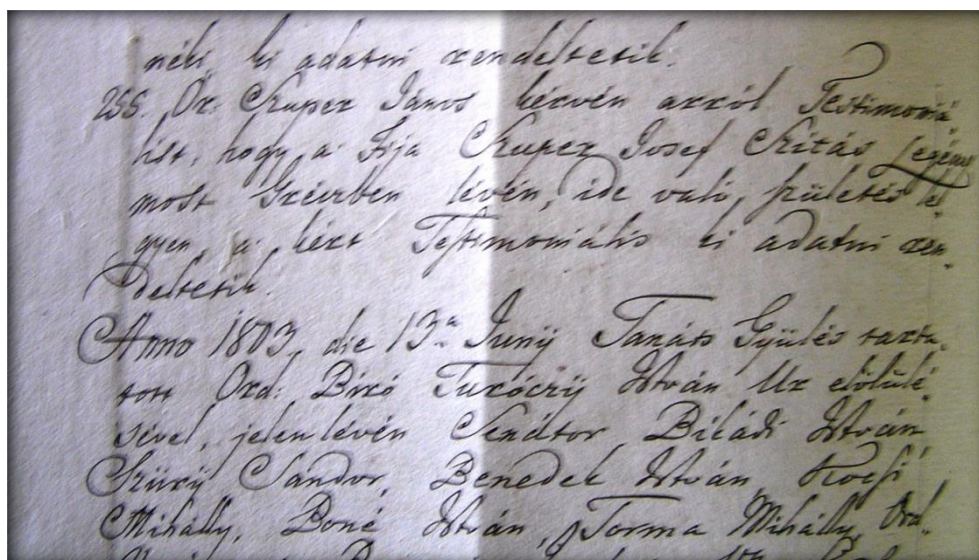
Samuel lánya Wilhelmina Julianna , született Modor 1836. 05. 29-én

Bejegyzés:»fordítás

«Apa, Supper Samuel, aki a Johann mezőhegyesi istálló-mester, s felesége Trefflich Rosina – sajnos mindkettő már meghalt- törvényesen született fia.»

A mezőhegyesi kutatásom sajnos nem volt eredményes. Halasi bejegyzések szerint János 1810. május 11-én halt meg Halason.

Foglalkozzunk tovább Józseffel, aki 1785-ben született. Dokumentumok szerint ő szitásmester.

11. Szuper József szitásmester

Beházasodik a régi halasi Paprika családba. Mária apja István. De mivel abban az időben az anyáknak legjobb esetben a keresztnévüket jegyezték fel, a további származást a sok Paprika István miatt nem lehetett követni.

József tagja lett a «Nemes Tanácsnak» később szenátor, közgyám. Mint ahogy sírkövén látható *«Halas városát 20 évig híven szolgálta.»*

12. Supper József sírja †1850. 09. 30.
Kiskunhalas református temető

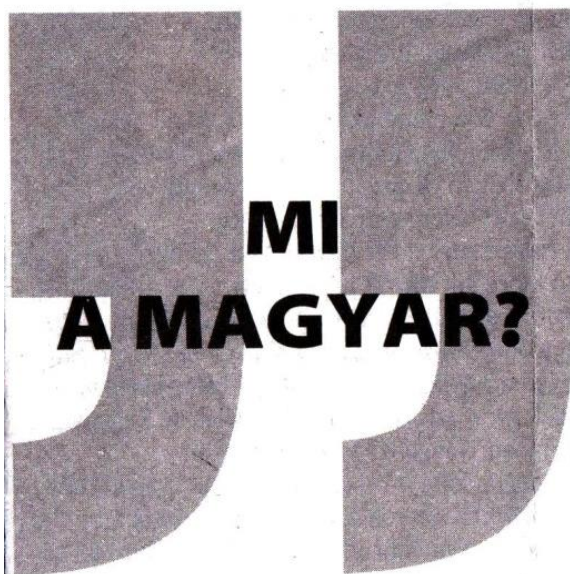
József és Paprika Mária gyermekei:

József	*1811. 05. 03. meghal csecsemőként,
Carolina	*1813. 06. 06. & Sárközi Józsa István, elvált,
József	*1816. 05. 02. meghal csecsemőként,
József	*1817.10. 31. & Thuróczy Judit, jogászdoktor, királyi járásbíró,
Károly	*1821. 05. 28. &Móricz Antónia; &&Pum Josefa;
	&&& Lukáts Emilia
Mária	*1824. 04. 14. &Thorma Mátyás; &&Kurka József,
Johanna	*1827. 03. 01. &Bíró Sándor,
Lajos	*1829. 02. 09. meghalt csecsemőként,
Therézia	*1832. 01. 09. &Polányi Gyenes László,
Christina	*1834. 07. 28. &Varga Nagy István,
Lajos	* 1838. 04. 06. &mezőtelegdi Miskolczy Lilla; Orvosdoktor

Mozaikok Szuper Károly életéből

Ezennel elérkeztünk Szuper Károlyhoz, e tanulmány főszereplőjéhez. Feltehető, hogy Károly, mint testvérei a híres halasi kollégiumba jártak. Hisz nagynénje Krisztina férje Varga Nagy István a kollégiumnak volt vezetője.

Az elmúltakból látható, hogy Szuper József szenátor családja teljesen megfelelt az akkori polgári (nemes !?) felfogásnak. A Szuper család 50 esztendő folyamán össze-sógorkodott a halasi patríciusokkal. Egy « színész » foglalkozás ebbe környezetbe egyáltalán nem illett be. Ennek dacára Károly 18 éves korában vándor-színész lett.

1838. december havában érkezett Halasra Fekete Gábor színigazgató társasága, s én hű látogatójuk s a derekabbaknak jó pajtásává lettem. Egy újabb és nagyobb darab előadása alkalmából felkérte Fekete atyámat, hogy engedné meg nekem egy másodrendű szerep elvállalását. Így léptem fel az 1838. évben, a karácsony előtti vasárnap legelőször színpadra Fekete Gábor Sobri című művében, éspedig egy haramia szerepében; mit azonban csak a próbán vettem át, s nem készülhettem rá eléggé, el lévén foglalva az öltö-zék beszerzésével is. Érdekes volt ezen szerepre való készülésemben az, hogy midőn délután hangosan ta-

nulgattam szerepemet, atyám a szomszéd szobából átjött, és figyelmeztetett, hogy miért szavalok én egy haramiát úgy, mintha hős volna. Intett, hogy tegyek különbséget a hős és haramia közt. Elszavalta előttem szerepemet. Mindemellett rövid lévén az idő az elkészüléshez, szerepemben elakadtam, ez azonban színészet iránti szenvedélyemet nemhogy le nem hangolta, sőt inkább fokozta, felsülésemet a színészek gondatlanságának tulajdonítván, az utolsó percekben utalván rám a nem éppen csekély szerepet. Ez alkalommal láttam először az igazgatóné testvérét: Antóniát, ki később nőm lett. Ekkor látogatóban volt testvérénél Szabadkáról, s ő is mint műkedvelő lépett fel, egy nappal előbb, mint én. Másodszor a Természet leányában léptem föl, Jancsi inas szerepében. Időm lévén a készülésre, második szerepem már sokkal jobban sikerült. Sőt nekem is jobban tetszett, mert furfangos jelleménél fogva közelített a komikumhoz, mihez én ugyanakkor még semmi kedvet sem éreztem, csakhogy az önkéntelenül tört ki belőlem, megmutatván előre, mely szerepkör lesz sajátom. Ezen szerepben földieim ki is tapsoltak, s ez első taps és kihívás volt azon varázserő, mely engem a színészethez kötött. Ezeken kívül még Halason mint műkedvelő a Tolvajkulcs; Jegyzőkönyv; Gyász-vitézek; Aline és notre-dame-i harangozó egy-egy szerepében léptem föl. Midőn utolsó előadásunk volt, és én a ruhatárból kaptam öltönyt, szokás szerint az igazgató szobájába visszavivén, távoznunk akartam, az igazgató neje visszatartóztatott, s férjével együtt elővevén szónoki tehetségüket, mindent elkö-

vettek avégből, hogy engem tagjaik közé lépésre bírnak. Mire egyszerű válassom az volt:

– Hogy engem a színészi pályára újoncozzanak, nem kell rábeszélés, mert ez szenvedélyem, de sokkal jobban tisztetem atyámat, hogysem ebbeli teremnek csak előhozásával is megszomorítsam.

– Hacsak ez a baja, amice, úgy nincs semmi baj – válaszolá az igazgató –, atyját mint felvilágosodott embert én meg fogom nyugtatni.

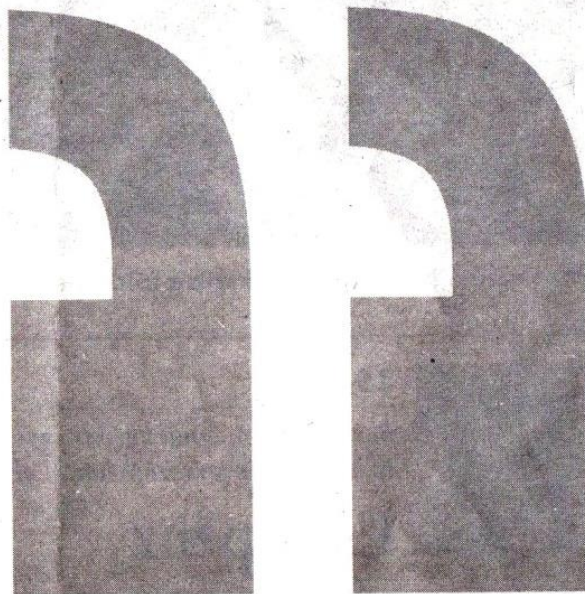
Nyughatatlan éjet töltöttem. Reggel atyám szobájába mentem, s kijelentém, hogy a színi pályára óhajtanék lépni, ha megegyezését kinyerhetném. Atyám, úgy látszik, többszöri fellépéseim után el volt készülve, s ellenvetéseit a legerősebb érvekkel támogatá, egyszersmind pedig feltárta a színészeti pálya legkellemetlenebb oldalait is, hol nagyon kevés rózsza, de annál több tövis terem. Arany tanácsok voltak azok, de szenvedélyem mindent legyőzött. Ajánlta a gazdaszat örömeit, majd megígéré, hogy elküld a keszthelyi Georgiconba, vagy ha jobban tetszik, a kecskeméti felsőbb tanintézetbe; midőn kijelentém e szép ajánlatok ellenében, hogy szenvedélyem onnan is a színészethez vezetne, belátván azt, hogy érvelése és rábeszélése eredménytelen, e szóval tört ki:

– Menj tehát a nyomor élébe! Hívd hozzám a direktort!

Mily örömmel hurcoltam a térdig érő sárban a hórihorgas embert a fogadóból házunkhoz, hol atyámmal bezárkózva egy óránál tovább tanácskoztak, mit nekem nem volt szabad hallani; csak mint

delikvens vártam a mellékszobában az ítéletet. Mint később megtudám, mindent igen jól végeztek el együtt, még azt is megállapították, hogy huszonöt forint legyen a havi osztályrészem, s a direktornál legyen kosztom! Én voltam a legboldogabb, pedig akkor tettem le boldogtalanságom s gondjaim alapkövét. Három napig tartott a búcsú hol egyik, hol másik rokonomnál, negyedik napra virradóra sírva elválván anyámtól és testvéreimtől, elindultam atyám kocsiján Szabadkára.

(Szuper Károly színészeti naplója, 1889)

13. MI A MAGYAR – újságcikk (Részlet Szuper Károly naplójából)

Szuper Károly elismertségét, tekintélyét érzékelteti, hogy személyéről színmű készült (lásd 15. ábrán).

Részlet a 15. ábra bal felső részéből:

„Szuper Károly létező, történelmi személy. Színészként és színigazgatóként is nagy érdemeket szerzett a színművészet terén. Született Halason 1821-ben, meghalt 1892-ben. 1839-ben lépett először színpadra, kisebb-nagyobb városokban szerepelt, mindenütt a közönség elismerése mellett. Ő volt az, aki Petőfit 1842. november 10-én a székesfehérvári társulatnál felléptette és továbbra is vele maradt 1843. márciusáig. Szuper 1856. április 18-án mint vendég fellépett a Nemzeti Színházban. 1881. november havától az Országos Színészegyesület, majd a Nemzeti Színház és az Operaház pénztárosa volt. Színészeti naplóját 1889-ben adták ki.”

Szuper Károly létező,
történelmi személy.
Színészként
és színgazgatóként is nagy
érdemeket szerzett
a színművészet terén.
Született Halason 1821-ben,
meghalt 1892-ben.
1839-ben lépett először
színpadra, kisebb-nagyobb
városokban szerepelt,
mindenütt a közönség
elismerése mellett.
Ő volt az, aki Petőfi 1842.
november 10-én
a székesfehérvári társulatnál
fellépett és továbbra is vele
maradt 1843. márciusáig.
Szuper 1856. április 13-án
mint vendég fellépett
a Nemzeti Színházban.
1881. november havától az
Országos Színészegyesület,
majd a Nemzeti Színház
és az Operaház pénztárosa
volt. Színészeti naplóját 1889-
ben adták ki.

Kiss Jenő

Radákovich Bódog
gazdasági írnok a sárvári
uradalomban.
Viszont névrokona, Vas
Gereben - családijánál
Radákovich József -
a legnagyobb gazdálkodó,
kinek nincsen párja.
Kicsapva minden iskolából,
Győrbe indul, ahol
megtudja, hogy
bizonyítványa
a jogakadémiaira beiratkozni
nem elégséges.
Hazaúton megismerkedik
Radákovich Bódoggal, akitől
iratalt elorozza;
a Bódog név után odairja
a József nevet is.
Az új bizonyítványokkal,
Radákovich Bódog József
néven beiratkozik Győrött
a jogra...

Maros Gábor

„A MI EKIHOSSZKEREINKNEK TÚZS
LÁNGOSZLOPKÉNT KELL RAGYOGNIUK A
KÜLVÁN FELÉ NYÚJTVA, MINT ILLESÉ, ÉS
BOLDOG LEGYEN, AKI CSAK PORUK IS
NYELI!”

**GYŐREI ZSOLT-
SCHLACHTONYSZKY CSABA:**
BOLYGÓ KIRÁLY.
ALAPMŰ EGY FELVONÁSABAN

JÁTSZÓKOR:
1848. MÁRCIUS 15-ÉN ESTE,
A PESTI NEMZETI SZÍNHÁZ EGYIK ÜLTÖZÉSÉN.

SZEREPLŐK:

SZUPER KÁROLY - - - - - KISS JENŐ
RADÁKOVICH BÓDOG - - - - - MAROS GÁBOR

DÍSZLET- ÉS JELMEZTERVEZŐ - - - MIRA JÁNOS
RENDEZŐASSZISZTENS - - - - - SAAD KATALIN
ÜGYELŐ, SÚGÓ - - - - - FRIGYESI TÜNDE

RENDEZTE:
SÁNDOR JÁNOS

A kecskeméti Katona József Színház másorfüzete,
Walter Péter fotóival.
Szerkesztette: Györgyácz László
Nyomdai előkészítés: Irisz Repro Stúdió
Felelős kiadó: a kecskeméti Katona József Színház igazgatója

KECSKEMÉTI KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZ
2001. FEBRUÁR 2-TŐL AZ ÜZEMSZÍNHÁZ MŰSORÁN

**GYŐREI ZSOLT-
SCHLACHTONYSZKY CSABA:**
BOLYGÓ KIRÁLY
ALAPMŰ EGY FELVONÁSABAN

A március 15-ei nap estéjén a szabaddá
lett nép ingyenes ünnepi előadást
követelt a Nemzeti Színházban.
Az igazgatóság, eleget téve az általános
kívánságnak, a Bánk bán-t hirdette
ingyenes előadásul, parádés szerep-
osztásban.
II. Endre király szerepében a színház
egyik éke, Bartha tündökölt, akit azonban
bokaerülése ágyhoz szegezett.
A Pestre tévedt Szuper Károlyt kéri fel,
tanulná be sebtében a szerepet s lépne
este színpadra. Ő rááll.
Azonban a közönségnek még a Bánk bán
végighallgatásához sincsen türelme:
tombolva követeli a Talpra magyar! - t.
Egressy Gábor el is szavalja.
Senki sem gondol már a Bánk bán
folytatására. A boldogságtól mámoros
tömeg lelkes indulókat kíván hallani,
a színészek és a közönség további
hazafias tüntetéseket keresnek
feloldódást.
Csupán a színpadra nem léphetett
Szuper marad keserűn Bartha
öltözékében magára, míg rá nem nyit egy
toprongyos ismeretlen, aki homályos
okokból az üres épületben bolyong...

Adószám: 1 5336205-2-03
ÁFA: 10,71% 32

14. Bolygó király – színmű Szuper Károlyról

KÁROLY levele LAJOSNAK

Halas: 1876. ápril 7-én

Kedves Öcsém !

Tegnap jöttem haza Zomborból hová, csütörtökön fogom vinni társaságomat, ezért utaztam keresztül Szabadkán, honnan, mint tudom, Pista sürgönyözött, hogy ha lehet jöjj át, ott vagyok anyjával együtt, de te visszasürgönyözted, hogy nem jöhetsz, hanem menjünk mi, talán vártál is ránk az indóháznál, én azonban nem mehettem, mert én nekem Zomborba kellett mennem a vaspályán. Tini útitársul jött velem, hogy fiát meglátogathassa. Így ezúttal el kellett maradni találkozásunknak, bár én mindig el akartam azt sütni, csak azért is, hogy több dologról személyesen értekezhessem veled, de fő baj volt mindig, vagy többnyire, hogy ezen utam belekerült volna nekem 10-12 frt-ba, és ennyit soha sem tudtam szakítani mindennapi szükségleteimből. mert hidd el, én nagyon szegény ember vagyok, s most még szegénységemhez járul az is, hogy Jóskát nénénk tovább nem tartja, magammal nem vihetem, mert sem kocsira sem gőzhajóra, sem vasútra ültetni nem lehet, mert baja nagyon gyakori, csak nem mindennapos, és ront bont, és esik mindenfelé, s ezért minden erő megfeszítesem mellett sem tudtam számára helyet szerezni Halason máshol, mint Józsnál !! ki könyörületből elvállalja évenkénti 144 frt előleges fizetésre. Józsnak nagy hálával fogok tartozni, mert ő megígérte azt is, hogy valami mesterségre fogja Jóskát taníttatni.

Most mit csináljak? mikor – ha jobb idők vannak is hazánkban, mikor jól megy is a színészeknek, én alig kereshetek évenként 200 vagy 300 frtnál többet, hát most, midőn ínség nyomor van minden felé a hazában – hidd el, úgy vagyok, hogy ha a 144 frtot kifizetem évenként, magam családommal koplalhatok eleget vénségemre, hát még hol van Jósának a ruházatja s.a.t. azért akartalak négyszemközt felkérni, hogy segíts annyiban rajtam, hogy ócska eldobandó ruháidat légy szíves számára nekem elküldeni, mit néha Józsi bátyánk is tesz, s így engemet egy nagy gondtól mentetek meg, így módon nőttem fel én is (Valtersdorfer gyógyszerész rokonunk tartott, míg csak a színészethez nem jöttem, ócska ruhával,) hát még csak nem is következtelen a sors irányomban, ha ennek folytatása fiamon következik, kire jó ruhát úgy sem lehetne adni, mert nyavalyája összetépi.

Hidd el, oly desperatioba hoz ezen 144 frt, és a többi aggodalmam Jóska miatt, hogy itthon töltött időm csupa kín és gyötrelem volt és végette szívtagulásom, vagy szívdobogásom, mely betegségből én bajosan fogok többé kigyógyulni, (ebben hálnak el most többnyire a színészek) hát akkor azután mi lesz nyomorú családomból ? - Már majd csaknem azon határozatra szántam magam, hogy a 144 frt kiadástól megkíméljem magam, hogy itthon maradok, és tartom magam Jósát – de hát miből éljek, elfogadtam volna egy 25-30 frtos írnokságot – de csak nem akarok testvéreimnek kellemetlenséget szerezni, kik talán szégyellenék ezt Halason. Máshol ha lennék talán eltűrnék, s én örömmel ragadnék meg ilyen alkalmat, mert legkisebb reményem sincs, hogy most 25-30 frtot lehetne havonként a színészetnél keresnem, ezért a második négyszemközti kérelmem ez volna hozzád, hogy neked most főispán az ipad, nem szerezhetne-e nekem valami 25 frt, vagy 30 frtos állomást? Bár tudom, ez számodra kényes dolog, szégyenled te is, hogy ily nyomorult bátyád van, de a szegénység nem szégyen s én még tudok dolgozni, csak nőddel ne tudasd a dolgot, s rád nézve sem lesz benne semmi szégyenletes. Ezekért akartam veled négy szem közt értekezni, de lehetlen volt az útiköltséget kiteremtenem.

Nyomorúságos volt az egész téli évadunk is, kivált a halasi, szegény nép ez nagyon, ennek elég a színészetből hat hét, de hát közel lévén virágvasárnap, a színész szerződötések ideje, nem akartam eladósodott színészeim kiváltani, minthogy nem is tudtam volna miből ! hát másokra bízam kiváltásukat kik tán jobban tehetik, én pedig csak olyan tagokat fogadok, vagy fogadhatok el, kik előleg nélkül jöhetnek, ezért nem mozdulhattam Halasról.

Utolsó kérelmem hozzád, hogy e folyamodást légy szíves rögtön kézbesíteni a pénzügyigazgatóságnak, hogy az indersata (?) húsvétra ott legyen Zomborban, hogy már az ünnepnap színlapjaimat aszerint nyomathassam, azután említsd meg a direktor úrnak, hogy még most sem kaptam választ kérelmemre, sem irataim vissza nem kaptam, s a végrehajtó engem Halasról addig ki nem ereszt, míg vagy le nem fizetem a 16 frtot 10 évi kamatjával s végrehajtói diurnumaival, vagy felmentést elő nem mutathatok. Isten veled! Csókol:

Szerencsétlen bátyád: Károly

U.i. Kérlek, levelem ne közöld nőddel.

Károly további személyes adatai:

Az 1848-as forradalom idejéből fennmaradt Szuper Károly számára kiadott egy szabadalmi levél, miben mestersége « földbirtokos » van megadva. Tulajdonképpen az 1840-ik évi 28-dik törvénycikkely szerint csak nemes emberek voltak vámokról, révekről etc. pénzfizetésről felmentve. Itt is látszik, hogy a Szuperok legalább magukat nemesnek tartották. Károly nagybátyja Samuel Modorban gyakran, mint v. Supper azaz a von németül nemességet jelent. Samuel unokája István, s német neje a 2. világháborúban «Supper von Fahnenschmidt»-nek titulálták magukat. (= svadronos-kovács!)

Jegyzőkönyvi Szám 129.

Szabadalmi Levél

Mellynek előmutatója szabad Birtokos Lakosunk

Kereszt- és vezetékeve *Szuper Károly*
 Lakó helye *Kunhalas város.*
 Haja *gesztenye sűrű.*
 Szeme *sárga.*
 Képe *hosszú, sely.*
 Termete *közép.*
 Vallása *reform.*
 Kora *27 év.*
 Sorsa vagy mestersége *földbirtokos*

Ezen Levél keletkezése idejétől számítva egy év alatt kegyelmes királyi és törvénybe iktatott Szabadalmainkhoz képest, nem különben az 1840-dik évi 28-dik Törvénycikkely értelmében a Vámokon, Réveken és Hidakon mindenütt minden fizetés és akadályoztatás nélkül szabadon bocsájtatni, mind az országos, mind héti Vásárokon, valamint egyébkor is mind személyére, mind jószágaira nézve a helypénzfizetéstől menten tartatni kérelik.

Költ *Samuárius* havának *28*-dik napján *1849* dik esztendőben

N. N. Szabad *Kunhalas Város*

Birája és Tandcsa.

Kiadta *Gyárfás József*
 Hites Jegyző.

15. Supper Károly menlevele

Szuper Károly

1868-ban igazgató lett, majd 1873-ban Hubay Gusztávval társult Szatmárt, majd önállóan működött és különösen Erdély nagyobb városait látogatta. Később felhagyott a vándorérettel és a Várszínház pénztárosa lett. — 1890-ben nyugdíjba ment. — Neje: Kolonics Alfonza, színésznő, sz. 1825 febr. 18-án, Nagybányán, megh. 1884 ápr. 2-án, Szamosujvárott. 1838 szept. 10-én kezdte a pályát, Demjén Mihálynál. Első férje: Várady nevű színész. — Mint hősnő jelentékeny sikerrel működött.

Szuper Károly, színiigazgató, sz. 1821 máj. 28-án, Kiskúnhalason, megh. 1892 szept. 18-án, Budapesten. — Atyja birtokos, városi tanácsos és pénztáros volt. 1839-ben végezte filozófiai tanulmányait és ezután színész lett Fekete Gábornál. 1840-ben itt már elsőrendű tag lett. 1848-ban ő is honvéd volt; a szabadságharc után színiigazgatásba fogott, ahol számos üldözött színész-honvéd talált menedéket. 1856 ápr. 18-án mint vendég fellépett a Nemzeti Színházban, a „Viola” Peti szerepében. — (Lásd: „Hölgyfutár”, 1856 — 86. sz.) 1880 márc. havában a Várszínház ellenőre lett. 1881 nov. havától az Orsz. Színészegyesület pénztárosa volt. 1888 nov. 15-én megüli 50 éves jubileumát, Halason, a „Peleskei nótárius”-ban. Közben a Nemzeti Színház és az Operaház pénztárosa is volt. — Naplóját kiadta dr. Váli Béla (1889). „Tömeges népfölkelés” c. alatt írt egy alkalmi színdarabot, előadták 1848 dec. 17-én, Kecskeméten. — Ő volt az, aki Petőfit 1842 nov. 10-én a Szabó-féle székesfehérvári társulatnál felléptette és azontúl is együtt maradt Petőfivel, 1843 márc.-ig. Számos adomakering Sz.-ról színész körökben. („Majd estére, Szuper úr!” c. alattit lásd a címszó alatt és „Őn is, Szuper úr!” — szálóiigét is.) Első neje: Mórocza Antónia, drámai színésznő. Egy kritika róla így szól: „A társaság primadonnája, megáldva sok előnyös tulajdonnal, melyek méltán a közönség kedvencévé teszik. A fiatalság, mely sokszor és sok helyen maga teremti a tapsokat, eltűnt ugyan arcáról, de a lélek megmaradt ott, hová magát felküzdötte. Szuperné, mint az

Szücs Irén

életben, úgy a színpadon is szerény asszony; mozdulataiban semmi kirívó, még ha a kacérságot kell is képviselnie, híven ábrázolja azt, minden túlzás nélkül. Az eleganciát ő képviseli a színpadon; öltözeke mindig választékos és összhangzó” („Hölgyfutár”, 1858. 296. sz.) Második neje: Lukácsi Emilia, színésznő, kivel 1863 ápr. 29-én lépett házasságra. (A „Magyarország” 1926. I. 9. közöl egy halálhírt: özv. Szuper Károlyné Mayer Leopoldina Vecsenypusztán meghalt. Vajjon a színész—Szuper neje lehetett?) (Erődi Jenő.)

Szücs Irén, színésznő, sz. 1878 aug. 9-én, Budapesten. A Vigaszínházi színésziskola növendéke volt, majd 1902 szept. havában vidéken kezdte a pályát és mint kómika úgy intelligenciájával, mint verbeli tehetségével a sajtó teljes elismerését vívta ki. Több ízben kapott meghívást budapesti színpadokhoz is, de mivel közben férjhez ment Kovács Imre színiigazgatóhoz, férje társulatának egyik erőssége maradt. Ez idő szerint a Rádió művésznője is.

Szücs János dr., színházi szakíró, kritikus, sz. 1821-ben, Pusztajvilágoson. Vidéki és fővárosi lapoknál a színészet érdekeinek élestopplú védelmezője; legutóbb a Debreceni Hírlapnál működött, mint színházi kritikus.

Szücs (Szabó) Julia (Kerner Jenőné), színésznő, sz. 1887 febr. 28-án, Szegeden. Színpadra lépett 1908-ban. Mint a vidéki színészet egyik kiválósága, sok szép sikert aratott a társalgási szerepkörben. Korán vonult vissza a pályától.

Szücs László, színész, sz. 1870 júl. 18-án, Gyomán. Felváltva színházaknál és variété-színpadokon működött, de utóbbi helyeken is mindig magyar darabokban és magyar számokkal. Számmottevő tagja annak az úttörő gárdának, mely a német nyelvet sokáig kultiváló orfeumi színpadok megmagyarosítása körül szerzett érdemeket. Jóízű, zamatos, népies alakításait szertevitte az ország kis helyeire is és azokat mindenhol siker kísérte. — Poétalelkű egyénisége akkor is kitartott ennél a zsánernél, amikor a rohanó idő múló divatja újat kívánt és így szívesen látott tipikus

Szuper Károllyal kapcsolatosan leginkább erre a lexikonra [1.] és a híres Színészeti Naplójára [2.] hivatkoznak.

A Lexikon adatai részben pontatlanok, félrevezetőek. Kiemelve a győri vonatkozásokat elsősorban a Lexikon adatait egészítjük ki saját kutatási eredményekkel, családi emlékezettel.

Szuper Károly mint résztvevő, mint szemtanú éli át XXI. század közepének viharos eseményeit, és közben 1839-től tíz éven át naplót vezet.

Cenner Mihály szerint [2.]:

„Szuper Károly színésztörténeti feljegyzései a szakemberek számára színháztörténeti értékű, hiteles dokumentumok, forrásértékű adatok; az érdeklődő olvasó számára pedig e korszak színészetét jellemző, érdekes, fordulatos olvasmányt kínálnak.”

Szuper Károly Színészeti Naplóját időközben sikerült elérnünk. A Naplóban 60 alkalommal említi Győrt valamilyen formában. Ezek közül csak néhányat mutatunk be. Petőfi Sándorral kapcsolatos részeket is idézünk.

Anyakönyvi kiegészítések

Az [1.] irodalom szerint Szuper Károly első felesége Mórocza Antónia volt. A győri bejegyzésben és más anyakönyvi bejegyzésben [5.] is Mórítz (Móricz) Antónia: A győri katolikus plébánián következő bejegyzés található [3.]:

1841. december 23. :

Szuper Károly, a Győrben biztosított magyar színház társaságának tagja, 20 éves, nőtlen, helvétiai vallású, kiskunsági, és Mórítz Antónia, ugyanazon színésztársaság tagja, 18 éves hajadon, rom. katolikus a szabad királyi Szabadka városából. Károly a kiskunhalasi tanácsnok (sic !)Szuper József és Paprika Maria fia, Antónia, Mórítz György szabadkai polgár és asztalosmester és Borovtsák Borbála lánya.

Tanuk : Munkátsi Gaidler Pál, Komaromi Samu, Békesi Imre, Mészáros Péter színészek.

Eskető : Tóth József apátkanonok.

Részlet Szuper Károly Színészeti Naplójából [2.]:

Utána jött vendégszerepekre Egressi Gábor, kinek öccse Béni, a jeles zeneszerző már ekkor visszatért a nemzeti színházhoz. Bátyja azt ujságolá, hogy Béni a legközelebbi napokban tartá kézfogóját, mi hozzám nagyon alkalomszerűleg jött, emlékeztetvén azon fogadalmunkra, hogy egy időben nőszülünk. Alkalomszerűnek én azért találtam, mivel Fekete sógornője, Antónia iránti barátságom — szerelemmé kezdett válni és én 1841. november 24-ikén egybekeltem hőn szeretett arámmal, Tóth kanonok áldása mellett.

Az esküvő dátuma minden bizonnyal a Színészeti Naplóban nem pontos. Az előforduló pontatlanságokkal kapcsolatosan Cenner Mihály a következőket írja a napló utószavában [2.]:

„Az írásművel kapcsolatban mindenekelőtt tisztáznunk kell, hogy a feljegyzések közül melyek az eseménnyel egykorú és melyek az utólagos kiegészítések vagy betoldások. Bizonyos részeknél maga a szöveg utal az egykorúságra, vagy az utólagos beírásra, de vannak részek, amelyekből ez nem derül ki világosan.

Kutattunk a napló eredeti kézírata után, de az vagy elveszett vagy lappang valahol, mert az irodalomtörténeti kutatók sem találták. A Petőfi kutató Mezősi Károly írta: "Ferencz i Zoltán még ismerte és használta Szuper Károly naplóját, mert megállapított a róla: '<<van olyan adat Szuper naplójában, mely világosan módosított, s van olyan is, amely később i betoldás, az idő nem elég pontos megjelölésével.>>' "

A Megkereszteltettek Matriculája.

1 8 4 2.

Szül. hely.	Szül. hely.	Szülék Nemeik.	Gyermekek		Kereszt-Anyák-Anyák.	Beol- rás.
			Füjü	Leány.		
24.	26.	Biro Pargely Marton Erőber	Imre.	" "	Abrahám András Dorväs Sára.	b.o.
24.	27.	Baranyis József Laplo Mária	" "	Mária.	Birtöz János Kardos Anna.	b.o.
25.	27.	Páppár József Horväs Sára	József.	" "	Homároni Jován Biro Gira.	
27.	29.	Göngyves Jován Dognár Jós Erőber	Jován.	" "	Sabó Cap Jován Baraskai Mária.	b.o.
30.	1.	Török Susanna törvényte- len ágyból született f.	September. József.	" "	Simon János Gyulai Anna.	b.o.
29.	1.	Szuper Károly, Romano-Catholica Móriscs Anonía.	Tihamér.	" "	Hjabb Bifikádi János, Bifikádi Anna.	
2.	3.	Hollós Sándor Bolya Susanna.	Imre.	" "	Szár Pargely Korri Mária.	

17. Szuper Tihamér születési anyakönyvi bejegyzése, Kiskunhalas 1842. 09. 29.

Eszteendője, hó- napja, napja		Neve a' kereszteltnek	A' megkeresztelt házaspár szüleinek Nevei 's Lakások	Sors	A' Keresztatyák 's Keresztanyák Nevei	A' Keresztelőnek Neve	Folyó szám
1844. Augusztus 3.	44. 3.	Klára.	Borzanovits István, és Janyik Marta, hit. ház. Szab. Lak.	nem- telen.	István, M. né Janyik János Eva fia.	Jánosévits Dávid segéd.	854
1844. Augusztus 2.	2.	Lejza	Szűcs József, Hévízi Vassó. és Mária Antonia Hévízi hit. ház. Házasság.	nem- telen.	Szűcs József, né Vassó Hévízi József.	Szűcs József segéd.	855

A Napló utolsó bejegyzése Géza fiáról szól: **Győr, május 29.** *Meg vagyok semmisülve. Nem kell az élet, nem semmi, nincs többé örömem, életemre örök gyehenna vár! Életem egyetlen öröme, boldogságom, reményem, szóval mindenem, mi az élet örömeit érezteté velem, kiben minden boldogságom összpontosult: egyetlen fiam, Géza : meghalt. Nem, nem tudom leírni mikép! Csak azt érzem, hogy: a földön én vagyok a legboldogtalanabb halandó.*

256 ~~XX~~

Keresztelési

anyakönyv.

Folyó szám	Éve és napja	n. születés- nek	n. keresztel- tésének	Megkereszteltnek	Szület. neve, vallás, állapota	Lakhely a ház szárával	Keresztatyák s anyuk neve, állapota	Keresztelő-lelkész neve				
				Neve								
				Neve	Térthelyes	Törvény- telen						
				fi	nő	ágybóllásága						
	1857. September											
619.	25.	29.	Mihály.	fi.	—	—	Korcsos Samuél Pálóczi Erőkes sv.	III. 3129. Lőrincz János Vig. Juliánna sv.	Varga Péter Lélek.			
620.	—	—	Sofia.	—	nő	—	Bódiszár Mihály Béni Flóra sv.	III. 3306. Muhácsi László Bányai Anna sv.	—			
621.	Aug. 23.	Aug. 24.	József.	fi.	—	—	Drayer Károly. hely. h. n. vándor székess. Horvát Antonia. r. cath.	Szeged. Horvát János. orgona. és orgona művese. Höl. Karolina	Horvát János. Károlyi János. Höl. Karolina gym. tanár.			

24

A lexikon szerint Szuper Károly második felesége Lukáts Emilia volt. Ennek ellentmond az alábbi anyakönyvi kivonat, mely szerint Pum Josefától 1862. április 15-én törvényes gyereke született.

[illegible]

Lukáts Emilia feleségétől két leánygyermek született. Közülük csak Szuper Terézia anyakönyvi bejegyzését találtuk meg [5].

10.

KERESZTELTEK

a Bajai hely. hitv. egyházban 1867-ik évben.

Sor száma.	Születés napja	Keresztelés napja.	Gyermekek		Szülők neve, Vallása, Foglalkozása, vagy Hivatala.	Lakások helye Ház száma.	Kereszt atyák s' Anyák azok foglalkozása.	Keresztelő pap neve.	Jegyzések.
			Fü.	Leány.					
2	11.	26.	"		Február József, hely. hitv. szülők Anna, Liget, Károly, Lukács Emilia	Baján	János Károly Zoltán Katalin László László Rademcski Anna	Horvát Benedek ref. pap	"
					Junius				

Az anyakönyvi bejegyzésekből látható, gyerekei a vándorszínészi életből adódóan más-más városban születtek.

25

Szuper Károly védett sírhelye Győrött [4.]

Szuper Károly Budapesten halt meg 1892. szeptember 20-án. Halálakor özvegyét (Lukáts Emiliát) és két lánygyermekét, Teréziát (*1865. 02. 26.) és Gizellát (*1869.) hagyta hátra [3. - nekrológ].

Szept. 20. Hedd.
1892
Szept. 20. Hedd.

GYÁSZROVAT.

Szuper Károly, a régi tipikus magyar színigazgatók példányképe, a színészegyesület nyugdíjintézetének épületében levő lakásán, szombaton este, hetvenegy éves korában, csöndesen elhunyt. Szuper névéhez az újabb magyar színészet történetének nagy része hozzá van fűzve. Kiskun-Halason született, mint jómódu nemes család fia, a teológiára készült, de a deszkák csábos világa eltántorította e pályájától. Tizennyolczéves korában színésznek csapott föl s mint komikus néhány év alatt elsőrendű színésztalentumnak bizonyult be. Megyeri és Szentpéteri szerepeit senki sem játszotta a vidéken oly eredeti fölfogással, annyi igaz és pezsgő humorral, mint ő. Később maga szervezett társulatot s többek közt *Petőfi* Sándornak és a minap elhunyt *Tamásy* Józsefnek is ő volt első igazgatója. Közel negyven éven keresztül volt igazi apostola a vidéki színészetnek. Mikor az igazgatást abbahagyta, a nemzeti színháznál, majd az operánál vállalt jegyárúsító tiszte, azonfelül a színészegyesület pénztárosa volt. A mult év végén, mikor egészségét megtámadottnak érezte, lemondott a sok bajlódással járó pénztárosi állásról s nyugdíjaztatta magát. Özvegyet és két leánygyermekét hagyott hátra. Szuper Károly ravatalát ma délelőtt számosan keresték fel a dohány-utca 45. számú gyászházban. Különösen a nemzeti színház és opera tagjai közül rótták le sokan kegyeletüket. Koszorukat küldtek: a nemzeti színház tagjai, a magyar királyi opera személyzete, az országos színészegyesület s a nyugdíjintézet. Az elhunyt temetése ma ment végbe a művészvilág részvételével.

Hawlowetz bécsi udvari operaénekes meghalt.

Nemesvarbóki Plachy János megyebizottsági tag B. Gyarmaton szeptember 17-én életének 57., boldog házasságának 29. évében szívszélhűdésben hirtelen meghalt.

Adatok:

Tevékenység:

színész, rendező, színigazgató

Sírkert:

Nádorvárosi temető, Győr

Parcella, Szakasz, Sor, Sír:

V, N/A, külön sírhely, 200

Védett:

MK 2004/184

A Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság honlapjáról idézve:

„A nemzeti sírkert a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság (NEKB) által annak minősített temető, hősi temető, hősi temetési hely, továbbá temetkezési emlékhely, kegyeleti emlékhely, temetési helyek összessége. A nemzeti sírkert olyan virtuális jellegű, vagyis nem egy konkrét temetőhöz, illetve temetőrészhez (parcella) köthető, hanem Magyarországot lefedő sírkert, amelybe a magyar történelem és kultúra jelentős alakjainak sírjai tartoznak. A nemzeti sírkert része lehet bármely magyarországi sírhely. A védeletről az NEKB dönt, a védetté nyilvánított sírok nem felszámolhatók, felettük a rendelkezési jogot a Nemzeti Örökség Intézete (NÖRI) gyakorolja, így minden védett sírral kapcsolatos kérelmet a NÖRI-hez kell benyújtani.”

23. Szuper Károly védett sírhelye

Szuper Teréz anyakönyvi kivonatát már közöltük. A temetői sírhelykereső szerint Szuper Teréz 1945. június 6-án halt meg, és édesapjával azonos sírhelyen van eltemetve Győrött.

Név	Születési idő	Halálozás dátuma	Temető	Parcella	Sor	Sírhely
SZUPER ERNŐ	1880.00.00.	1960.11.12.	Győr, Nádorvárosi köztemető	V	különsi	200
SZUPER ERNŐNÉ	1893.00.00.	1978.06.10.	Győr, Nádorvárosi köztemető	V	különsi	200
SZUPER KÁROLY	1821.00.00.	1892.09.19.	Győr, Nádorvárosi köztemető	V	különsi	200
SZUPER TERÉZ	1867.00.00.	1945.06.11.	Győr, Nádorvárosi köztemető	V	különsi	200

24. Szuper (Szupper) sírok a Nádorvárosi Köztemetőben [4.]

A családi emlékezet szerint Gizella (Giza) és Terézia (Riza) édesapjuk melletti sírhelyen nyugszik. Az ő sírhelyükön nincs fejfa, nincs felirat, csak egy műkökeret, és a kereten belül főleg borostyán. Ezt a sírhelyet is a család gondozta és gondozza még mindig. (Már több mint 70 éve!) A temetői kimutatásban Szuper Gizella nem szerepel, ugyanakkor a sírkövön Szuper Károly neve alatt az Ő neve olvasható.

25. Szuper Riza és Giza sírja?

A korábbi adatgyűjtés és visszaemlékezés alapján [3.] tudjuk:

„Szuper Károly lányai Gizella és Terézia Győrben voltak tanítónők. Ezért exhumáltatni akarták apjukat a győri új temetőbe. Érdekes módon, amikor nagyapám Supper Neszti 1960-ban meghalt, a családnak nem sok pénze volt. Anyámnak, Supper Piroskának jutott eszébe, miért ne lehetne nagypapát Supper Károly sírjába temetni!? Utánnéztek a temetői nyilvántartásban, s mit tesz Isten, az volt bejegyezve, hogy amikor az exhumálás történt, Supper Ernő, tehát nagyapám kezeskedett azért, hogy a két tanítónő kifizeti a sír árát, ami a fősoron, a temető fennállásáig lett volna érvényes, s drága lehetett. Így aztán nem volt probléma nagypapát, s később Lola mamát is e sírba temetni.

Mint gyerek, anyámmal minden évben megköszöntöttük Riza nénit a névnapjára. Egy szép nagy házban lakott a Wennes Jenő utcában. A lakása úgy nézett ki, mint egy múzeum, persze egy gyereknek nem volt nagyon kellemes semmihez se nyúlni!

Szuper Károlynak s feleségének ember nagyságú festményei voltak a híres Barabás Miklóstól.

1944-ben vagy 45-ben az ostrom előtt Riza néni bement az evangélikus szeretetházba minden holmijával. Valamikor 45-ben meghalt. Később, amikor Tekus Ottó, anyám unokahúgának férje volt a szeretetház vezetője, érdeklődtünk, vajon meg van-e a két festmény, de a válasz negatív volt.”

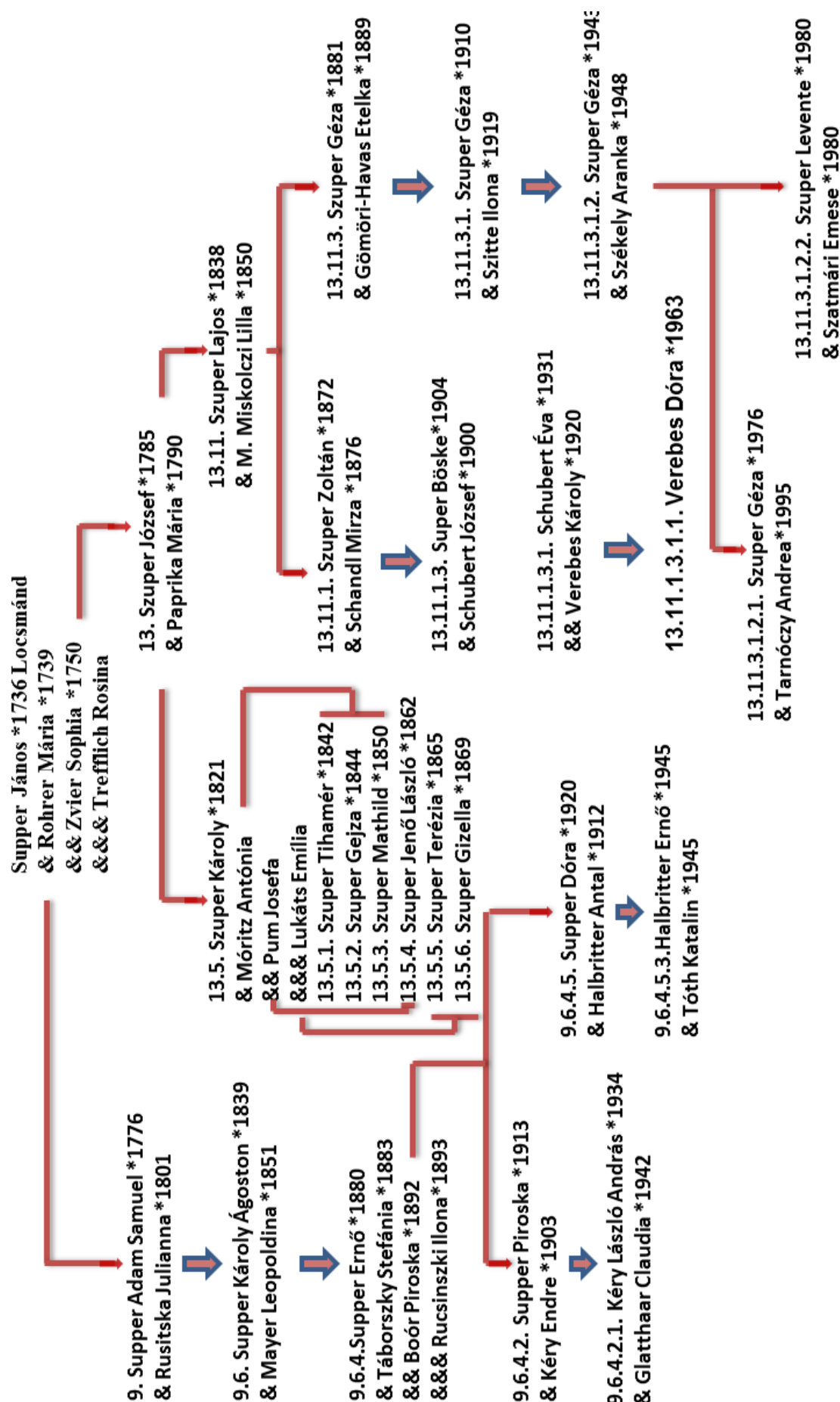
A temetői kimutatásban szereplő Szupper Ernő és Ernőné (sz. Rucsinszki Ilona) a nagyszüleink. Rucsinszki Ilona Szupper Ernő harmadik felesége és az árván maradt 5 Szupper-lány nagyszerű édesanyja volt [3.].

Rokoni kapcsolatok

A családi név az évek során különböző változatban jelent meg, (Supper, Szuper, Szupper, Soupper) de a közös ős egyértelmű Supper János volt.

A családfán (26. ábra) látható, hogy Szupper Ernő nagyapánk Supper János hatodik gyermekétől, Super Sámuelától, Szuper Károly pedig a 13. gyermekétől, Szuper Józseftől származik.

Supper Samuel Modorra került, de a Kiskunhalason élő József testvérével szorosan tartotta a kapcsolatot, Samuel gyerekeinek József volt a keresztajuk [3.]. Az ország különböző részeire elkerült leszármazottak viszonylag szorosan tartották a kapcsolatot. Győrben utoljára 2010-ben volt a Szupper (Szuper) családnak találkozója nagyjából 100 fő részvételével.

26. Supper, Szuper, Szupper családja (részlet)

A rokonsághoz tartozik Schuber Éva és Szuper Levente is. Szuper Károly Schubert Éva dédapjának (Dr. Szuper Lajosnak) testvére volt.

Szuper Levente az ismert jégkorongkapus is Supper János leszármazottja (családja szerinti kódja 13.11.3.2.2.2.)

A 2010-es találkozót Kéry László András (9.6.4.2.1.) és Halbritter Mátyás (9.6.4.5.2.) szervezte.

Szupper Ernő (9.6.4.) hat lányától 17 unoka származik. Az unokák dédapjának, Szupper Károlynak (9.6.) a színész Szuper Károly (13.5) unokatestvére volt.

Az unokái közül jelenleg is Győrben él Bazsó Pál (9.6.4.1.3.), Dr. Medgyasszay László (9.6.4.3.2.), Halbritter Antal (9.6.4.5.1.), és Dr. Halbritter Ernő (9.6.4.5.3.). Győrben töltötte gyermekkorát Kéry László András is, de az 1956-os Forradalom után el kellett hagynia az országot.

Szupper Károly (*1839 Modor) felesége Mayer Leopoldina volt. Az Ő gyászjelentése tévesztette meg a lexikon készítőjét, Erődi Jenőt.

Alulírottak a maguk, valamint az összes rokonság nevében is fájdalomtól megtört szívvel jelentik a forrón szeretett jó édesanya, illetve testvér, nagynya és rokonnak

ÖZV. SZUPPER KÁROLYNÉ

szül. MAYER LEOPOLDINÁNAK

folyó hó 5-én déli 12 órakor, életének 75-ik évében, rövid szenvedés és a halotti végszentségek ájtatos felvétele után bekövetkezett gyászos elhunytát.

Szeretett halottunk földi maradványát folyó hó 9-én délelőtti 9 órakor fogjuk a vecsenypusztai gyászházban beszenteltetni s a pozsonymegyei Malaczkára szállítva, az ottani róm. kath. temetőben lévő családi sírboltba a boldog feltámadás reményében nyugalomra helyezni.

Az engesztelő szentmise-áldozat pedig folyó hó 8-án reggel 8 órakor fog a sikátori plébánia-templomban az Urnak bemutatni.

Vecsenypusztá, 1926. január hó 5-én.

Áldás és béke hamvaira !

Szupper Ernő, Szupper István, Bíró Sándorné, Szupper Dezső, Schwarczer Imréné, gyermekel. Özv. Jávor Jánosné szül. Mayer Teréz, testvére, Jobst Kázmér, dédunokája,	Dokupil Adolf, Bíró Sándor, Schwarczer Imre, völ. Özv. Szupper Jenőné, Dokupil Adolfné, Szupper Ernőné, Szupper Istvánné, Szupper Dezsőné, menyec.	Dokupil Dezső, Jobst Kázmérné, Boltenstein Erichné, Szupper Éva, Szupper Magda, Szupper Pipi, Szupper Kató, Szupper Ria, Szupper Dóri, Szupper Lucia, Schwarczer Gina, unokái.	Szupper Évi, Bíró Eszter, Bíró László, Bíró István, Szupper Dezső, Szupper István, Schwarczer György, Schwarczer Lili, Schwarczer Márta, Schwarczer Nóra,
---	---	---	--

KKABONA*
és Testvérek, Győr

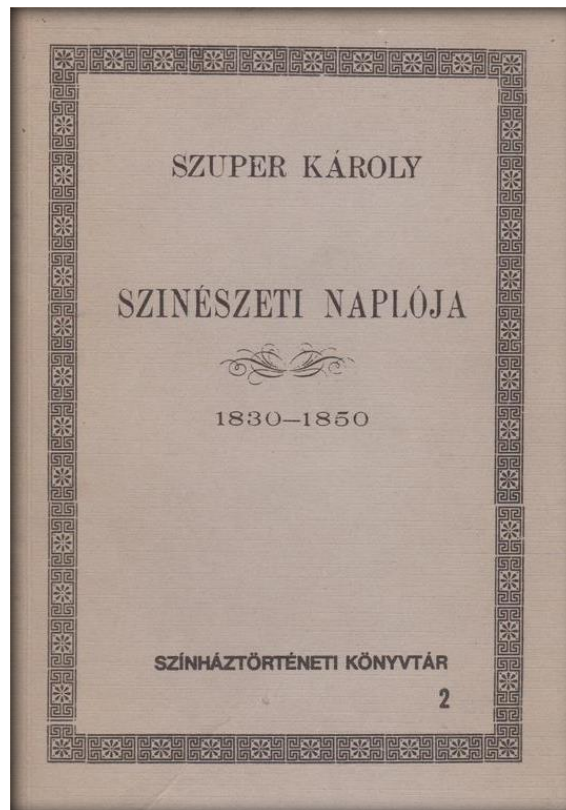
Győregyházmegyei alap könyv

27. Özv. Szupper Károlyné gyászjelentése

Győri vonatkozású naplórészletek

Szuper Károly naplója fontos kultúrtörténeti emlék még akkor is, ha egyes részei kétes hitelűek. A naplója teljes egészében elérhető az interneten [2.].

„Győrbe 1840 október havában értünk a legnagyobb szegénységgel küzdve, elannyira, hogy az egész társulatnak mindössze csak öt garasa volt, melyen Csornán némi élelmiszert vettünk. Feketét beállította egész társaságát az újvárosi «Nádor» vendéglőbe, hol aztán néhány napig kontóra ettünk-ittunk, s midőn szállást fogadtunk jóremény fejében, otthagytuk bagázsiankat a vendéglőben. Este a német operatársaság kegyelemből bebocsátott fényes előadásai megtekintése végett, mi ép annyira megbámultuk készleteik fényességét, mint ahogy megörültünk annak, hogy ők Győrből téli állomásuk elfoglalása végett utolsó előadásaikat tartották odaérkezésünk napjaiban. Mi a német színtársulat eltávozása után rögtön megkezdtük előadásainkat. «Salusso Ceronaval». Egy garas tiszta jövedelem maradt a költségek kifizetése után első bevételünkből!

28. Szuper Károly Színészeti Naplója

A Színészeti Naplóból csak néhány Győrrel kapcsolatos részt idézünk:

Hát még az előadás? Sem volt primadonnánkat, sem férjét Kálmánt nem tudtuk visszanyerni társulatunkhoz, pedig itt vártak már minket Győrött, de dacára, hogy látták, vagy tán épen mivelhogy látták tehetetlenségünket, oly követeléssel álltak elő,

mit nem teljesíthettünk! Előadásunk nem volt egészen silány, mert Deesi mint Quido eleget ordítozott, ekkor pedig még kelendő portéka volt a coulissaszakgató szavalat, Feketéné is ügyesen mozgott, de a kiállítás volt rendkívül nyomorúságos. Rongycafatokba voltak burkolózva a marquise-k és grófok, a kíséret egy cédulahordóból állott s az egész személyzet alig tíz egyénből, kik ha a színpadon voltunk is egyszerre, megszokván a falusi színpadokon, összebújtunk egy csoportba. Én nagyon furcsán néztem ki. Remete szerepet adtam egy kifordított rongyos köpönyegben, birkagyapjú szakállal és öreges parókával. Ilyen volt első fellépésünk a győri színpadon a fényes német társaság után. Hanem aztán jött is ránk olyan bírálat, mit sohasem felejték, a szelídebb kitételek közül való ez az idézet: «Az ilyen kaszakapa kerülőknek, legkisebb büntetése volna egy heti börtön».

És mégis mi lett belőlünk. Ezen színtársulat alapította meg a győri színpadon a magyar színészetet. s elmondogatták nemsokára, hogy még ilyen jó magyar társulat nem volt soha Győrött. Vasárnapi és keddi előadásunkra kiosztogattunk vagy 80 szabadjegyet a fiatalság közt s előszedtünk egy pár vígjátékot, aminek jobban megtudtunk felelni. Lett aztán taps és kihívás. Midőn e fölötti örömeinkben a keddi előadás után egy kis korcsmában mulatnánk, úgy éjjel felé benyitja az ajtót egy köpenybe burkolt férfi ezen szavakkal : «Kell-e színész ?» Egyszerre többen felkiáltánk «Lendvai !» Egészen váratlanul meghasonolván Egressivel Pesten, Lendvai otthagya a Nemzeti Színházat s vidékre jött vendégszerepelni. Legelőször Győrött kívánt fellépni, hol még sohasem működött. Rendkívül kedvesen fogadta őt a közönség és színésztársulat. Nálunk is maradt három hétig 8 frt fellépti díjjal, mely idő alatt Hevessi társasága keresztülutazván Győrött, ennek jobb tagjai is hozzánk csatlakoztak. Lendvai rendezése alatt, dús jövedelmeink mellett, annyira gyarapodott társulatunk művészi ereje is, hogy elismerve azt, miszerint eddig a győri színpadon egyetlen ily jó magyar társulat sem működött, részvénytársulat alakult Győrött, mely elhatározta' részvények által biztosítani társulatunkat a jövő böjttől kezdve, mely részvénytársulat nem csak hogy fennállott s biztosította a magyar színészet lételetét Győrött néhány hónapig évenként, de a német város megmagyarosítására is nagy befolyással volt. Később Megyeri is eljött hozzánk hosszabb vendégszereplésre Győrbe, ő azonban korántsem tudta azon lelkesedést előidézni, mit Lendvai.

1841

...böjtre vissza kellett mennünk Győrbe, hol a részvényes társulat igazgatósága egyrészt kedvet akart ébreszteni a magyar színészet iránt részvényesei körében, másrészt meg akarta mutatni, hogy tudja is pártolni, akarja is segíyezni a színészetet — az esetben, ha az érdemesnek mutatja magát erre. Vendégeink voltak a nemzeti színházról Győrött Lendvainé, Egressi Gábor és Laborfalvi Róza. Vendéjátékosaink figyelemmel kísérése s kivált Megyeri tanácsai és alakításai tanulmányozása folytán annyira előhaladtam, hogy a győri részvénytársulat 40 frt havidíjat szavazott meg, mi az akkori pénzérték szerint igen szép honorárium volt. Míg nevezettek nálunk vendégszerepeltek, igazgatónk Fehérvárra utazott s felszólítja a fehérvári közönséget,

hogy ne maradjon el ezen város Győrtől. Fehérvár tudvalevőleg egyik bölcsője volt a magyar színészetnek, ép ezért a felhívás nem is hangzott el eredmény nélkül.

1843.

Pozsony június 2. Tegnap színkörünkben ünnepélyes előadás volt. Egressi Gábor lépett fel először, mint vendég a «Pohár vízben és Egressi Béni mutatta be hymnusát az országgyűlési közönségnek, melyet Vörösmarty szövegéhez írt, húszy egyén által énekelve, a győri zenészek kíséretével. Ma pedig fáklyás zene adatott Klauzálának az országgyűlési ifjúság által, melyet mi színészek is népesítettünk. .

Győr, november 25. A múlt hó végén költöztem be Győrbe, a hol már Szákfinét és néhány színészt megtelepedve találtam. Még most november végén is szép meleg napok lévén, jói szervezett társulatunk igen nagy pártolásnak örvend. Én és nőm a közönség kedvencei vagyunk. Nőm több kitüntetésben részesült, sőt **Kovács Pál a jeles író**, a közönség nevében több értékes ékszerrel tisztelte is meg. Én pedig jutalomjátékból 61 frtot kaptam, sőt képeket a casinó termében ki is függesztek közszemlére «Londoni koldusok»-beli -costümmel ábrázoltán.

Győr, december 25. Legújabb darabunk a «Szökött Katona». melyet ahányszor adunk, mindannyiszor megtölti a házat, épen úgy, mint saisonunk kezdetén a (Tisztújítás. Ma Karácson napján még oly enyhe az idő, mint tavaszkor.)

1844.

Győr, január 9. Ma volt utolsó előadásunk Győrött, de már Bartháné vendégszereplése sem tudta a közönséget színházba vonni, miután híre ment, hogy a társulat jobb tagjai elköltöztek.

Pápa felé, Halasról, szeptember 7—10. Megunván két hónapi otthon tartózkodásom alatt a tétlenséget, igyekeztem társasághoz jutni. Győrbe leginkább vágytam, de ettől elestem, miután Győr a vidéki színészekről megtagadva a részvényes biztosítást, pesti társaságot kíván. Elhatároztam tehát, hogy Pápara megyek Chiabaihoz, kivel a múlt évben ismerkedtem meg Győrött.

1849

Győr, május 22. Ma Hetényivel és Horváthtal Győrbe rándultunk szétekinteni, hogy lehetne-e ott a magyar hadsereg előtt színi előadásokat tartani. Utunkban Győrhöz közeledve örömrivalgást hallunk a Győrből zászlókkal előrevonuló katonaságtól és kérdéseinkre azt válaszolják: ^Budavárát bevették a honvédek». Ezen örömdetes hírrel érkezünk mi be Győrbe s ennek öröme az egész város rögtön feldíszített nemzeti zászlókkal, este pedig kivilágíttatott és a magyar hadsereg tisztikara táncvigalmat rendezett a redoutban. A nép csapatonként járt zenészóval a kivilágított városban, karöltve a honvédséggel, az örömrivalgásoknak vége-hossza nem volt. Minket is igen szívesen fogadtak a táncvigalomban, s a polgárság és tisztikar előkelőségeivel akként

egyeztünk meg, hogy naponként két előadás legyen a színházban magyar és német, felváltva este és délután.

Győr, május 28. *Három előadásunk a legnagyobb sikerrel történt, 938 forintot vettünk be s ezen kívül a győztes hadsereg és örömtől lelkesült polgárokkal mulathatók, nők és kedves gyermekem pedig köröttem vidáman és gondtalanul élvezte a jelent. Jóllét, dicsőség és szeretettől környezve lehetetlen elhallgatnom, hogy «a földön én vagyok a legboldogabb.*

Győr, május 29. *Meg vagyok semmisülve. Nem kell az élet, nem semmi, nincs többé örömem, életemre örök gyehenna vár! Életem egyetlen öröme, boldogságom, reményem, szóval mindenem, mi az élet örömeit éreztet velem, kiben minden boldogságom összpontosult : egyetlen fiam, Géza : meghalt. Nem, nem tudom leírni miképp! Csak azt érzem, hogy: a földön én vagyok a legboldogtalanabb halandó.*

Szuper Károly és Petőfi Sándor kapcsolata

Az interneten, a Wikipédia oldalán [6.] Petőfi Sándor vándorszínészi múltjáról a következő olvasható:

„Szülei kevés bevételeiből nem akart támogatást elfogadni, októberben a pápai kollégiumba készült. Megérkezésekor Domanovszky Endrénél szállt meg. Horváth István ügyvéd megígérte, hogy ismét ad neki munkát, de inkább egy rokonát fogadta fel. Mivel Pápan nem tudta eltartani magát, elhatározta, hogy szakít a tanulói pályával, és vágyait követve színész lesz. A képzőtársaságban azonban olyan jó benyomást tett, hogy november 12-én tiszteletbeli tagnak választották. November 2-án elhagyta Pápát, és november 5-én Szuper Károly ajánlása alapján Szabó József Székesfehérvárott szervezett új vándorszínész-társulatába állt be. Borostyán név alatt lépett fel november 10-én, azután még több alkalommal, például november 12-én a Párizsi naplóban egy inas szerepében, ekkor írta Első szerepem című költeményét, de leginkább sűgőnek alkalmazták. Némethy György színésszel lakott együtt a Szent István utcában (ma Arany János utca), Magyar György csizmadiamester földszintes házában, két kis ablaka a Papnövelde utcára (ma Petőfi utca) nyílt. Fizetése havi 28 forint lett volna, de a társaság dolga rosszul ment, és a tagok ennek a felét is alig kapták meg fizetésük gyanánt. Zajos sikerei egyáltalán nem voltak, sőt orrhangja miatt nem is szerette a rendező felleptetni. Sokat nélkülözött, pápai barátjai küldtek neki segílyt, ezzel tartotta fenn magát, míg a társulat sorsa jobbra fordult. Szuper színésszel jó barátságban élt, a család körében többször szavalta költeményeit, és ez enyhített némileg sanyarú sorsán; november 18-án házigazdája meghívta Szuperékkal együtt disznótorba, ebből az alkalomból írta Disznótorban című költeményét. „

Mint olvashattuk, Petőfi kezdetben Borostyán névvel lépett fel.

Találtunk egy szereposztást [7.], ahol a Borostyán úr együtt szerepel Szuper Károllyal (Szuper úr) és feleségével (Szuperné).

Szabo József és Török Benczám vezérletével állati Színház Társaság által
Ma Kedden December 13-án 1842.
adatik

BABÉRFÁ ÉS KOLDUSBOT,

VAGY
EGY KÖLTŐNEK 3 TELE.

Színház 3 felvonásban. Egy felvonás adójáték.

Személyzet			
Grand, titkos tanácsos	—	—	—
Edvard, őrnagy, táblabíró	—	—	—
Saint-Erste, Fodor, gavalier	—	—	—
Amel, báró, pruzvalia	—	—	—
Agnes, leánya	—	—	—
Freundlich ur	—	—	—
Balzer, Amel kertész	—	—	—
Babai szolgálat	—	—	—
Kerzi ur.	—	—	—
Török	—	—	—
Almáry ur.	—	—	—
Fekete ur.	—	—	—
Konkacsiné assz.	—	—	—
Némethy ur.	—	—	—
Gaupe ur.	—	—	—
Boldog ur.	—	—	—
Henrik, szerető	—	—	—
Machild, szolg.	—	—	—
Ahles, könyvtáros	—	—	—
163	—	—	—
243	—	—	—
243	—	—	—
Két kertész	—	—	—
Szabó.	—	—	—
Szuperné assz.	—	—	—
Horváth ur.	—	—	—
Vári ur.	—	—	—
György ur.	—	—	—
Köröndi k. a.	—	—	—
Ercsi ur.	—	—	—
Horváth ur.	—	—	—

Vendégek. Inasok.

UTOJATEK.

KOLDUSBOT ÉS BABÉRFÁ,

vagy: Husz évvel halála után. 1 felvonásban.

Személyzet			
Grand Fodor, pruzvalia	—	—	—
Agnes, leánya	—	—	—
Horváth ur.	—	—	—
Vári ur.	—	—	—
Török	—	—	—
Konkacsiné assz.	—	—	—
Némethy ur.	—	—	—
Gaupe ur.	—	—	—
Boldog ur.	—	—	—
Fodor, gavalier	—	—	—
Vári ur.	—	—	—
Horváth ur.	—	—	—
Horváth ur.	—	—	—

Tizenöt évvel halála után.

Az aranyjátékot megvalósításkor Szabó József és Török Benczám vezérletével állati Színház Társaság által

Keddenként pontban hetedfél órákor.

29. Egy színlap a székesfehérvári vándorszínészkedés korából (1842) [7.]

A kecskeméti színtársulat 1843-ról szóló Zsebkönyve a színészek között Petőfi már „Petőfi Sándor úr” néven szerepel [8.]. Ugyanitt láthatjuk Szuper Károly úr és Szuperné Antónia nevét is.

Színésztagek:

Almáry István úr (rendező).
Boldog Lajos úr.
Dee'ni Zsigmond úr.
Fekete János úr (diszmeister).
Tavasz Károly úr.
Gönczi Soma úr.
Görbe Ferdinand úr (sugó).
Kesztyű József úr (rendező).
Laczkó László úr (karmester).
Némethy György úr (ügyelő).
Szuper Károly úr.
Petőfi Sándor úr.
Várdi Pál úr.

Színésznők:

De Cau Mimi k. a.
Göncziné Trézia.
Kesztyűné Julia.
Köröndi Nina k. a.
Illésné Katalin.
Laczkóné Róza.
Szabóné H. 'Sofia.
Szuperné Antónia.

30. A kecskeméti színtársulat tagjai (1843) [7.]

Tizenhat olyan színdarabot ismerünk, amelyben Petőfinek szerepe lehetett.

Fekete Sándor a "Petőfi, a vándorszínész" című könyvében [8.] Szuper Károly Naplójáról irodalomtörténeti szempontból nincs jó véleménnyel:

„Noha a színháztörténet „értékes forrásnak” tekinti naplóját, az irodalomtörténet kezdettől fogva bizalmatlansággal viseltetett vele szemben. Már Ferenczi úgy vélte, hogy a napló „legalább” Petőfire vonatkozó részében utólagos betoldásokat tartalmaz, Hatvany pedig az egészet inkább „kicifrázott emlékiratnak” tartja, semmint naplónak. A továbbiakban többször is szembesíteni fogjuk e naplót a korabeli színházi zsebkönyvek, plakátok és sajtókritikák adataival. Előlegként már most megállapíthatjuk, hogy színháztörténeti szempontból Szuper jegyzetei csakugyan értékesek – ilyen vonatkozású adatai nagyrészt kétségtelenül egykorúak és hitelesek. Mint látni fogjuk azonban, a költő naplóbeli szereplését teljes egészében utólagos betoldásnak kell minősítenünk.

Valószínűleg az történt, hogy a kor sok színészéhez hasonlóan az irodalmár hajlandóságú Szuper is jegyzeteket készített hányódásairól. Ezek azonban nem voltak elég érdekesek ahhoz, hogy kiadhassa őket, talán meg sem próbálkozott ilyesmivel. Hajdani színésztársának elképesztő ütemben emelkedő hírneve kelthette fel benne azután a gondolatot, hogy naplójegyzeteinek korképébe utólag berajzolja az üstökös száguldásának Fehérvárra–Kecskemétre eső villanásnyi sugarát. Öreg napjainak növekvő homályába akart egy kis fényt belopni, – nemcsak az ő hibája, hogy néhány évtized múltán egy legenda hatása alá került s akaratlanul is kicsiszolta emlékeit.”

Szuper Károly a Naplójában 39 alkalommal említi Petőfi Sándort. Megemlékezik a Disznótorban című költeményről is.

„ Sz.-Fehérvár, november 18. Ma áthozta hozzám Petőfi összeszedett verseit, s én kiszemeltem közülök néhány szavalni valót s egyúttal tudtomra adta, hogy ma különös kegyelemből házigazdája meghívott bennünket disznótorba, s ő már verset is írt reá a Disznótorban címmel, a min aztán este jól mulattunk. Különösen Petőfi jókedvre kerekedvén, a bor mellett több versét elszavallotta.”

A Naplóban egyértelműen vannak pontatlanságok, utólagos bejegyzések, de vannak vitathatatlan részek is. Például a „Disznótorban” című költemény írásának időpontja több forrás szerint is megegyezik.

DISZNÓTORBAN

Nyelvek és fülek... csend,
Figyelem!
Szóm fontos beszédre
Emelem.

Halljátok, mit ajkim
Zengenek;
Egyszersmind az ég is
Hallja meg.

Hosszan nyúljon, mint e
Hurkaszál,
Életünk rokkáján
A fonál.

Valamint e sültre
A mi szánk:
Mosolyogjon a sors
Szája ránk;

S pályánk áldásával
Öntse le,
Mint e kását a zsír
Özőne.

S életünk fölé ha
A halál
Romboló torát meg-
Ülni száll:

Egy gömböc legyen a
Magas ég,
És mi a gömböcben
Töltelek!

Székesfejérvár, 1842.
november 18.

Irodalom

- [1.] Magyar Színházművészeti Lexikon IV. kötet, Szerkesztette Schöpflin Aladár, Buda, 1931
- [2.] Szuper Károly Színészeti Naplója 1830–1850, ISBN 963 7601 00 7, Budapest, 1975. Felelős kiadó a Magyar Színházi Intézet igazgatója Készült a Magyar Színházi Intézet rotaüzemében 500 példányban A/5 méretben 4 ív terjedelemben, felelős vezető Lázár Egon, szerkesztette az utószót és a jegyzeteket írta CENNER MIHÁLY
- [3.] A Super Clan Magyarországon 1610-2015, Kutatta és összeállította Kéry László András Halbritter Ernő segítségével, Budapest 2015. ISBN 978-963-12-3076-5
- [4.] <http://intezet.nori.gov.hu/nemzeti-sirkert/gyor/nadorvarosi-temeto/szuper-karoly/>
- [5.] <https://www.familysearch.org>
- [6.] https://hu.wikipedia.org/wiki/Pet%C5%91fi_S%C3%A1ndor
- [7.] Martinkó András: Petőfi életútja, Kossuth Könyvkiadó 1972
- [8.] https://reader.dia.hu/document/Fekete_Sandor-Petofi_a_vandorszinesz-7897

Utóirat

Nagy Szeder István, aki jól ismerte a halasi hírességeket, azt mondta, Halason lesz egy Szuper Károlyról elnevezett utca. Tudomásunk szerint ez megvalósult, aminek szívből örülünk, mert véleményünk szerint, ha a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság Szuper Károlyt a magyar kultúra jelentős alakjának tartja, akkor a szülővárosa is megemlékezhet a névadással róla. Munkánkkal remélhetőleg bővíteni tudtuk a vele kapcsolatos ismereteket.

Kéry László András Basel.

Halbritter Ernő Dr. Győr